

”Elämä on taulu jonka voi itse maalata”
Vanhempien ja työntekijöiden näkemyksiä
päivähoidon taidekasvatuksesta

Johanna Parantainen

Opinnäytetyö
Tammikuu 2007

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tekijä Johanna Parantainen	Julkaisun laji Opinnäytetyö	
	Sivumäärä 72	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi "Elämä on taulu jonka voi itse maalata" Vanhempien ja työntekijöiden näkemyksiä päivähoiton taidekasvatuksesta		
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Raija Lundahl ja Timo Hintikka		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää vanhempien ja työntekijöiden näkemyksiä päivähoiton taidekasvatuksesta ja miten ne mahdollisesti eroavat toisistaan. Tavoitteena oli myös tutkia missä roolissa taidekasvatus nähdään päivähoiton sisältöjen kokonaisuudessa sekä selvittää onko taidekasvatuksen toteuttamisessa jotain parannettavaa. Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Karstulan kunnan kanssa ja siihen osallistuivat kunnan päivähoitoyksiköiden työntekijät ja päivähoitossa olevien lasten vanhemmat. Opinnäytetyö toteutettiin pääosin kvalitatiivisena, mutta siinä on myös kvantitatiivisia piirteitä. Aineistonkeruumenetelmänä oli kyselylomake. Kyselylomake sisälsi sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Työn tulokset osoittavat, että sekä vanhemmat että työntekijät näkevät taidekasvatuksen olevan tärkeä lapsen kasvua ja kehitystä tukeva tekijä. Eri taiteenlajeja arvostetaan tasaisesti ja niitä toteutetaan päivähoitossa vastaajien mukaan keskimäärin monipuolisesti. Taiteellinen toiminta nähdään pääosin merkittävänä elämänalueena sekä vastaajien omassa että lasten elämässä ja sen rooli päivähoiton sisältöjen kokonaisuudessa on olennainen. Erot vanhempien ja työntekijöiden näkemysten välillä ovat vähäisiä. Suurimmat mielipide-erot liittyvät perhepäivähoiton taidekasvatuksen tarpeellisuuteen ja toteuttamiseen tai sen esteisiin. Tulosten perusteella keskeisimmät taidekasvatukseen liittyvät parannusehdotukset koskevat vanhempien ja työntekijöiden välisen tiedonkulun kehittämistä. Myös taidekasvatuksen toteuttamiseen vaikuttavat ulkoiset tekijät, kuten ajan ja tilan järjestäminen sekä lapsiryhmän rakenne, mainitaan taiteelliseen toimintaan vaikuttavina ongelmakohtina.		
Avainsanat (asiasanat) Taidekasvatus, päivähoiton sisällölliset orientaatiot, luovuus, mielikuviutus, kasvattajan rooli		
Muut tiedot		

Author(s) Johanna Parantainen	Type of Publication Bachelor's Thesis	
	Pages 72	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title "Life is a picture You can paint" Parents' and staff's opinions about day-care's art education		
Degree Programme Degree Programme in Social Care		
Tutor(s) Raija Lundahl and Timo Hintikka		
Assigned by		
Abstract The purpose of this study was to determine parents' and early education employees' opinions about day-care's art education and how they possibly differ from each other. The intention was also to examine the role of art education within day-care's entirety and to find out if there is need for development. The Bachelor's thesis was made with cooperation with Karstula community and the participants were community's day-care employees and the parents of children at day-care. The research is mainly qualitative, but there are some quantitative elements as well. and the material was collected with a questionnaire. The questionnaire contained structured and open questions. The results show that both parents and employees consider art education an important factor in supporting children's growth and development. According to respondents different forms of art are equally appreciated and they are implemented in versatile ways at day-care. Artistic activity is mainly regarded as significant part of life in both the respondents' and children's life and its role in day-care's entirety is essential. The differences between parents' and employees' opinions were scarce. The biggest differences concerned the necessity and implement of art education or its obstacles in family day-care. Based on the results of this study the central art education's improvement suggestion concern the develop of communication between parents and employees. The external factors of carrying out art education, such as arranging time and space and the structure of the group of children in day-care were also mentioned as problems in artistic activity.		
Keywords Art education, day-care's content orientations, creativity, imagination, the role of the educator		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	3
2 MITÄ TAIDEKASVATUS ON?.....	4
2.1 Taidekasvatuksen määrittelyä	4
2.2 Taiteellinen toiminta ja kokeminen varhaiskasvatuksessa.....	8
3 TAIDEKASVATUS LAPSEN KASVUN JA KEHITYKSEN TUKIJANA.....	11
3.1 Päivähoidon sisällölliset orientaatiot.....	11
3.2 Taidekasvatus osana päivähoidon sisältöalueita	12
3.3 Taidekasvatuksen lajit.....	14
3.3.1 Kuvallinen ilmaisu ja kädentaidot.....	14
3.3.2 Musiikki.....	17
3.3.3 Draama ja ilmaisu.....	20
3.3.4 Kirjallisuus.....	22
3.4. Kasvattajan rooli taidekasvatuksen näkökulmasta.....	24
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	27
4.1. Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelmat.....	27
4.2. Tutkimuksen taustaa	28
4.3. Tutkimusmenetelmä ja aineistonkeruu.....	29
4.4. Aineiston käsittely	31
4.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettiset kysymykset.....	31
5 TUTKIMUSTULOKSET.....	33
5.1. Vastaajien taustatiedot.....	33
5.2. Taiteellisen toiminnan rooli vastaajien omassa elämässä	37
5.3. Taidekasvatuksen merkitys.....	41
5.4. Näkemyksiä kasvattajan roolista.....	51
5.5. Näkemyksiä päivähoidon yhteistyön ja laadun parantamisesta taidekasvatuksen näkökulmasta	53
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	57
LÄHTEET.....	62

LIITTEET	66
Liite 1. Kysely päivähoidon työntekijöille.....	66
Liite 2. Kysely lasten vanhemmille	70

KUVIOT

KUVIO 1. Taidekasvatus käsitteen kokonaisuus osina	6
KUVIO 2. Vastaajien ikäjakauma	35
KUVIO 3. Työntekijöiden työkokemus päivähoiton tehtävissä.....	36
KUVIO 4. Sisällöllisten orientaatioiden merkitys lapsen kasvun ja kehityksen tukijana kaikkien vastanneiden mukaan	43
KUVIO 5. Sisällöllisten orientaatioiden merkitys eriteltynä päivähoitoyksiköiden mukaan.....	44
KUVIO 6. Taidekasvatuksen eri toimintamuotojen merkitys lapsen kasvun ja kehityksen näkökulmasta kaikkien vastanneiden mukaan.....	46
KUVIO 7. Taidekasvatuksen eri toimintamuotojen merkitys eriteltynä päivähoitoyksiköiden mukaan.....	47

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Kyselyyn vastanneiden ja lasten jakautuminen päivähoidon eri yksikköihin sekä vastausprosentit	34
TAULUKKO 2 Vanhempien ja työntekijöiden eniten mainitsemat taidemuodot.....	38
TAULUKKO 3 Lasten yleisimmät harrastusmuodot.....	40
TAULUKKO 4. Hyvän kasvattajan rooli taidekasvatuksen toteuttajana	51

1 JOHDANTO

Taiteet ja kulttuuri eri muodoissaan ovat olleet omassa elämässäni tärkeä voimavara lapsuudesta saakka ja ne ovat ohjanneet myös ammatin valintaani. Olen edelliseltä ammatiltani artesaani ja sen osaamisen haluaisin pystyä yhdistämään sosionomin (AMK) työhön tulevaisuudessa. Omat luovat harrastukseni ja kasvaminen perhepäivähoitajan lapsena ovat olleet selkeä taustatekijä molempiin ammatteihin hakeutuessani ja niistä lähtökohdista näen lasten taidekasvatuksen erittäin tärkeänä elämänalueena, joka vaikuttaa ihmisen koko elämänkaareen. Tämän opinnäytetyön kautta minulla oli mahdollisuus syventää omaa ammatillista osaamistani tulevana varhaiskasvatuksen työntekijänä ja samalla hahmottaa millainen työkenttä minua odottaa päivähoiton taidekasvatuksen osalta. Omakohtainen kiinnostukseni aiheeseen oli siis olennaisessa roolissa aiheenvalinnassa, mutta tarjottuani sitä opinnäytetyöni yhteistyötaholle, Karstulan kunnan päivähoitajohtaja Jukka Lehtoselle, selvisi että se osui myös ajankohtaisuudellaan sopivaan kohtaan.

Taidekasvatuksen merkitys pienen lapsen kasvua ja kehitystä tukevana alueena on vuosien saatossa tiedostettu yhä paremmin. Tiedollisen kehityksen rinnalla taidollinen, esteettinen ja iloa tuottava kasvatus tuo vastapainoa lapsen kokonaisvaltaiseen tukemiseen. Taidekasvatus antaa mahdollisuuden yhdistää pienen lapsen luonteeseen kuuluva tutkiminen, havaintojen teko, uteliaisuus ja mielikuvitus taiteelliseen ja leikinomaiseen toimintaan, jonka peruslähtökohdana on avartaa lapsen maailmaa. Päivähoitossa lapsille on mahdollisuus tarjota monipuolisesti erilaisia taiteen lajeja, jotka auttavat lasta kehittymään fyysisesti, psyykkisesti, sosiaalisesti ja emotionaalisesti. Peruskoulussa ja yläasteella taideaineita vähennetään tai muutetaan valinnaisiksi yhä enemmän, joten näen alle kouluikäisten taidekasvatuksen erityisen tärkeänä vakaan perustan luojana ja myöhempiä valintoja ohjaavana tekijänä.

Tässä opinnäytetyössä perehdytään Karstulan kunnan taidekasvatuksen toteuttamiseen päivähoitossa ja erityisesti työntekijöiden ja vanhempien näemyksiin taidekasvatuksen roolista päivähoiton sisältöjen kokonaisuudessa. Kartoitan aikuisten ajatuksia taiteellisen toiminnan ja kasvattajan roolin merki-

tyksestä lasten elämässä ja selvitan miten työntekijöiden ja vanhempien näkemykset eroavat. Lisäksi selvitan missä roolissa taiteet ja kulttuuri ovat vastaajien omassa elämässä ja mikä yhteys niillä on mahdollisesti lapsen elämään. Työni tavoitteena on antaa viitteitä siitä, mihin suuntaan päivähoiton taidekasvatus on kehittymässä ja kuinka sitä haluttaisiin parantaa. Täysin vastaavanlaista tutkimusta aiheesta ei ole tehty, joten siinä suhteessa uskon opinnäytetyöni antavan taidekasvatuksesta tietoa uudesta näkökulmasta.

Tutkimus on toteutettu melko tiukasti rajatussa aikataulussa syyskuun 2006 ja tammikuun 2007 välisenä aikana ja aineistonkeruumenetelmänä on käytetty kyselylomaketta. Kyselylomake jaettiin kaikille Karstulan kunnan päivähoiton työntekijöille ja päivähoidossa olevien lasten vanhemmille. Työni teoriaosassa pyrin määrittelemään taidekasvatusta ja sen eri muotoja sekä taiteellisen toiminnan ja kasvattajan roolia päivähoiton sisältöjen kokonaisuudessa. Niillä yritän avata taidekasvatusta käsitteenä, sillä sanana se koetaan usein vaikeana ja moniulotteisena. Tarkoituksena on kuitenkin korostaa sitä, että taiteellinen toiminta on luonnollinen osa lapsen jokapäiväistä arkea, jota lapset tuottavat myös omaehtoisesti, ilman aikuisen suoranaista ohjausta. Toivon, että tutkimus luo taustaa päivähoiton laadun kehittämistyölle ja antaa kasvattajille uusia voimavaroja ja energiaa toteuttaa monipuolista taidekasvatusta.

2 MITÄ TAIDEKASVATUS ON?

2.1 Taidekasvatuksen määrittelyä

Taide ja taidekasvatus ovat käsitteinä laajoja ja vaikeita määritellä. Taidekasvatus käsitteenä voidaan purkaa kahteen erilliseen käsitteeseen, taiteeseen ja kasvatukseen. *Taide* on yksi kulttuurin peruselementeistä. Se on ilmaisun, viestinnän, kannanoton ja mielihyvän tuottamisen väline. Taiteen tavoitteena on yleensä miellyttää ja aiheuttaa kauneuden ja harmonian tunteita, mutta taide voi myös olla rumaa ja ajatuksia herättävää (Wikipedia 2006). Ympäröivä maailma ja sen aiheuttamat kokemukset ja tunteet voivat kauneudessaan tai rumuudessaan olla merkittäviä ihmiselle. Visuaalinen ympäris-

tö kokonaisuudessaan onkin tärkeä voimavara, josta ihminen voi saada paitsi ideoita ilmaisuun myös välineitä jokapäiväiseen, mielekkääseen elämään.

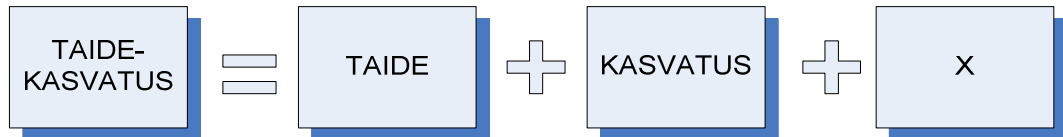
Kasvatus puolestaan on käsite, joka viittaa tavoitteelliseen ja määrätietoiseen toimintaan, jolla pyritään edistämään kasvatettavan persoonallisuuden kehittymistä (Peltonen 2004, 20). Kasvatuksella voidaan tarkoittaa kaikkia niitä välillisiä ja välittömiä toimia ja tekijöitä, joilla pyritään vaikuttamaan ja jotka vaikuttavat kasvatettavaan. Kasvatuksella pyritään tukemaan yksilön valmiuksia selviytyä itsenäisesti elämässä eli hallita todellisuutta. (Aaltonen, Ojanen, Sivén, Vihunen & Vilen 2002, 115.) Kasvatuksella pyritään siis ohjaamaan ihmisen kehitystä yleisesti hyväksytyn mallin mukaiseksi, jolloin täysipainoinen jäsenyys yhteiskunnassa on mahdollista. Kasvatuksen päämääränä on kehittää yksilön elämänhallintataitoja. Kasvatuksen käsitteeseen sisältyvät myös opetuksen ja koulutuksen käsitteet. (Heikkinen 2005, 24.)

Taidekasvatus voidaan kuitenkin nähdä olevan enemmän kuin osiensa summa, sillä vaikka tavoitteellinen kasvatuksellinen toiminta sisältyykin taidekasvatuksen käsitteeseen, ei taidekasvatuksen yhteydessä voida määrittellä millainen käyttäytyminen oppijan on hallittava osallistuttuaan yhteen tai useampaan oppimistapahtumaan. Tämä ns. ekspressiivinen tavoite kuvaa oppimisen ongelmatilannetta: tavoite kuvaa työskentelytilanteen, oppimisen kautta selvitettävän ongelman tai tehtävän joka oppijan on suoritettava, mutta se ei määrittele, mitä oppijan on opittava tästä tilanteesta, ongelmasta tai tehtävästä. Ekspressiivisiä tavoitteita käytettäessä ei haluta kasvatettavien reaktioiden samankaltaisuutta vaan erilaisuutta. (Salminen 2005, 196). Taidekasvatuksen pääasiallisena tehtävänä ei ole tehdä kaikista taiteellisesti lahjakkaita vaan auttaa yksilöä ilmaisemaan itseään omista lähtökohdistaan ja auttaa löytämään keinoja käyttää luovuuttaan.

Taiteen ja kasvatuksen lisäksi taidekasvatuksen yhteydessä voidaan siis ajatella olevan X-tekijä, nimeämätön osatekijä, johon liittyvät esimerkiksi ne moniulotteiset päämäärät ja tavoitteet, joihin taidekasvatuksella pyritään ja mitä ne antavat yksilöille mm. oman identiteetin, sosiaalisten suhteiden ja arvo maailman muotoutumisen näkökulmasta. Tämä tekijä kuuluu olennaisesti taiteen olemukseen, sillä siinä täydentyvät taiteellisen tekemisen ja kokemisen

perimmäiset elämykset, jotka vaihtelevat yksilöllisesti ja ovat siten yleisten määritelmien ulkopuolella. Kuvio 1 selkeyttää taidekasvatus käsitteeseen rakennetta, jossa näkyvät paitsi taiteen ja kasvatuksen käsitteet myös näiden yhdistelmästä syntyvä taidekasvatuksen oma lisäelementti.

KUVIO 1. Taidekasvatus käsitteen kokonaisuus osina

Taidekasvatuksessa on kyse kasvattamisesta taiteen avulla ja kasvamisesta taiteen tuntemiseen (Taikalamppu 2002, 9). Taiteellisen kokemisen ja tekemisen kautta lapsi kehittyy yksilönä ja ryhmän jäsenenä. Varhaislapsuudessa saatujen taiteellisten peruskokemusten varaan rakentuvat lapsen myöhemmät taidemielitymukset ja valinnat sekä hänen kulttuuriset arvostuksensa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 24). Taidekasvatuksella tuetaan paitsi lapsen kasvua ja kehitystä myös vahvistetaan yhteiskunnallista kulttuuriperinnettä ja sen jatkuvuutta.

Taidekasvatukseen yhdistettäviä käsitteitä ovat usein luovuus ja mielikuviutus. Vaikka luova ajattelu liittyykin kaikkeen inhimilliseen elämään, on taidekasvatuksen merkitys luovan tieteellisen mielikuviutuksen ja omaperäisyyden ruokkijana kiistaton (Kauppinen 2006, 5). Luovuus antaa mahdollisuuden itsensä toteuttamiseen, avaa uusia näkökulmia ja kehittää ongelmanratkaisutaitoja. Taiteen merkitys oppimisen näkökulmasta ei ole ristiriidassa tiedon ja järjen kanssa, vaan täydentää sitä ihmisen kokonaisvaltaisessa kehitysprosessissa. Taidekasvatus luo hyvää vastapainoa tieteen rationaalisuudelle.

Nykyajan vaativassa yhteiskunnassa luovuus on suuri voimavara mm. työelämässä, jossa kaikkiin ilmeneviin kysymyksiin ei ole olemassa valmiita vastauksia ja kysymyksiin voi myös olla useita vastausvaihtoehtoja. Luovuuden merkitystä on korostettu viime vuosina yhä enenevässä määrin ja sen kulttuurilliset ja taloudelliset edut on tiedostettu paremman tulevaisuuden avainteki-

jöinä niin yksilön kuin yhteiskunnankin kannalta (Opetushallitus 2006, 2). Tiedon lisäksi tulevaisuuden valtteina voidaan pitää luovuutta, intuitiota ja ns. hillaista tietoa, jotka täydentävät yksilön ajattelua ja jatkuvaa kehittymistä. Luovuus -käsite ei siis viittaa pelkästään taiteelliseen toimintaan, vaan liittyy ihmisen elämän kaikkiin osa-alueisiin, joissa hän tekee omaperäisiä ratkaisuja, rikkoo rajojaan tai kokeilee ennakkoluulottomasti eri asioita.

Lapsen luovuutta pyritään tukemaan lapsen onnistumisen kokemuksia vahvistamalla, antamalla lapselle aikaa ja tilaa tehdä omia valintojaan ja auttamalla lasta löytämään omia vahvuuksiaan (Uusikylä 2002, 5). Lapsen omaehtoisen työskentelyn ja ajattelun kautta luovuus pääsee esille ja sitä kautta oppiminen tehostuu. Oppiminen ja luovuus ovat kiinteästi yhteydessä toisiinsa, sillä uuden tiedon soveltamiseen vaaditaan luovuutta. Päätösten teko ja ongelmien ratkaisu ovat jokapäiväistä arkea pienestä pitäen, joten luovuutta tukemalla tuetaan myös lapsen osallisuutta oman elämänsä hallintaan. Taidekasvatuksen eri menetelmiä käyttämällä vahvistetaan lapsen luovuutta monipuolisesti.

Salmisen mukaan mielikuvitus ja ajattelu ovat ihmisen ajattelutoiminnan kaksi muotoa (Salminen 2005, 227). Mielikuvitus on ongelmanratkaisun keskeisin elementti, jonka avulla todellisuus laajenee uusien näkökulmien ja uuden oppimisen kautta. Mielikuvituksen avulla voidaan tehdä päätelmiä, joihin pelkän ajattelun ei nähdä riittävän. (Emt. 227.) Mielikuvitus liittyy selkeästi myös leikkiin, sillä kuvittelu, erilaiset roolit ja samaistuminen vaikkapa tarinoiden hahmoihin edellyttävät kykyä irrottautua todellisuudesta ja eläytyä johonkin mitä ei ole olemassa. Taidekasvatuksessa onkin kysymys ajattelun, mielikuvituksen, leikin ja oppimisen yhdistämisestä lapselle luontaisella tavalla.

Lasten taide – lapsille tehty taide

Lasten taidekasvatuksessa erottuu kaksi selkeää pääsuuntausta: ensinnäkin *lapsille erityisesti tehty taide* (esim. lapsille sävelletyt oopperat, nukketeatteri, elokuvat, lastennäytelmät ja musiikki, lapsille suunnitellut taidenäyttelyt) ja toiseksi *lasten itsensä esittämä, luoma tai tekemä taide* (esim. lastenlaulut, laululeikit, tanssit, soittokappaleet, lastenrunot, -tarinat, ja -hokemat, lasten itsensä tekemät maalaukset, piirustukset, muovailut ja käsityöt) (Puurula

2001,171). Lasten taidekasvatus voidaan siis luokitella kahteen eri pääkategoriaan 1) tekemiseen ja ilmaisuun ja 2) vastaanottamiseen. Yhdessä nämä kaksi taidekasvatuksen osa-aluetta muodostavat tasapainoisen kokonaisuuden, jossa lapsen rooli vaihtelee omasta aktiivisesta toiminnasta (lapsi laulaa, piirtää, tarinoi jne.) ympäristöstä tuleviin toimintoihin osallistumiseen (lapsi kuuntelee satuja tai musiikki-esitystä, seuraa nukketeatteria jne.).

Puurulan mukaan lasten taiteen ja lapsille tehdyn taiteen välimaastoon jäävät ns. peruskokemukset, eli arkipäivän elämykselliset tilanteet, jossa lapsi kerää itsenäisesti kokemuksia, ja hän elää tilannetta kaikkien aistiensa kautta (Puurula 2001,171–172). Peruskokemuksen piiriin voidaan nähdä kuuluvan esim. luonnossa koetut kaikkiin aisteihin vetoavat kokemukset. Erilaisten materiaalien koskettelu, hajut ja tuoksut sekä äänet joita mm. luonto on tulvillaan, antavat lapselle elämyksiä ja saavat mielikuvituksen liikkeelle tavalla, joka syntyy ilman aikuisen ohjausta tai läsnäoloa. Peruskokemusta ei siis voida pitää varsinaisena kasvatustapahtumana, vaan se on lapsen elämyksellistä arkea, jonka lapsi kokee yksilöllisesti. Lasten taide syntyykin vahvasti arjen peruskokemuksista.

2.2 Taiteellinen toiminta ja kokeminen varhaiskasvatuksessa

Opetusministeriön julkaisema Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma sekä Stakesin ja Opetushallituksen laatimat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet ovat nostaneet esille taiteellisen toiminnan merkityksen lapsen hyvinvoinnin tukijana. Lastenkulttuuripoliittisen ohjelman mukaan yhteiskunnan edun mukaista luovuuden ja innovatiivisuuden syntymistä edistetään kulttuurisella rikkaudella. Ohjelma pitää kulttuuria perusoikeutena ja edellyttää riittävien yhteiskunnallisten voimavarojen turvaamista lapsille myös kulttuuristen kehittymismahdollisuuksien turvaamiseksi. (Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma 2003, 10, 7). Ohjelma antaa suuntaa myös monipuoliselle yleissivistävälle taidekasvatukselle, joka nostetaan erityisasemaan henkisen, sosiaalisen ja sivistyksellisen tasa-arvon toteutumisessa (emt. 10).

Päivähoidon kautta suurin osa suomalaislapsista saa mahdollisuuden osallistua monipuoliseen taiteelliseen toimintaan, jonka laadukasta toteuttamista ohjaavat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005). Päivähoidon työntekijät ovat siten keskeisessä asemassa lasten kulttuuri-identiteetin rakentamisessa. Päivähoidon taidekasvatus luo myös perustan esikoulun ja koulun taiteelliselle toiminnalle ja taideaineille. Esiopetusta voidaan järjestää myös päivähoitopaikassa, sillä kunnalla on velvollisuus huolehtia, että päivähoitopaikassa olevilla lapsilla on mahdollisuus osallistua esiopetukseen (L19.1.1973/36).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005) ohjaavat valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen sisällöllistä toteuttamista. Siinä määritellään yhtenäiset linjat varhaiskasvatuksen toteuttamiseen ja pyritään siten edistämään tasa-arvoisesti laadukkaan varhaiskasvatustyön tekemistä. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen on määritelty varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa lapselle ominaiseksi tavaksi toimia ja ajatella leikkimisen, liikkumisen ja tutkimisen lisäksi. Luova ilmaisu ja sen tukeminen kehittävät lapsen kaikkien aistien käyttämistä, halua kokeilla, onnistua sekä myös tehdä virheitä ja oppia niistä. Leikki, liikkuminen, elämykset ja mielikuvitus kuuluvat lapsuuteen ja päivähoitossa nämä tekijät muodostavat kokonaisuuden, johon taide luontevasti liittyy.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2000) ei ole suurta eroa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määriteltyyn taiteelliseen kokemukseen ja ilmaisemiseen. Siinä määritellään taide ja kulttuuri yhdeksi keskeiseksi sisältöalueeksi, jonka tarkoituksena on syventää lapsen oppimisprosesseja, tukea elämäntaitojen oppimista sekä ajattelun ja ongelmanratkaisutaitojen taitoja. Lasta kannustetaan ilmaisemaan itseään monipuolisilla tavoilla, joissa leikki on edelleen keskeisessä roolissa. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2000, 14-15.)

Taiteelliset peruskokemukset syntyvät musiikillista, kuvallista, tanssillista ja draamallista toimintaa, kädentaitoja sekä lasten kirjallisuutta vaalivassa lapsen kasvuympäristössä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 23). Kasvattajan tehtävänä on mahdollistaa ympäristö, jossa tila, materiaalit ja toiminta kohtaavat lapsen uteliaisuuden ja kokeilunhalun. Lapsen omaehtoiseen leik-

kiin, tekemiseen ja kokemiseen kannustaminen auttavat lasta löytämään vastauksia ongelmiin ja kehittää luovia ongelmanratkaisutaitoja, joita lapsi tarvitsee kaikilla elämän osa-alueilla. Lastenkulttuuripoliittisen ohjelman tavoitteena on omalta osaltaan tukea kodin ja päivähoidon roolia mm. onnellisen lapsuuden vaalimisessa ja tasapainoisten, terveen itsetunnon omaavien, suvaitsevaisten ja kulttuuritietoisten kansalaisten kasvattamisessa (Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma 2003, 9).

Taiteeseen sisältyy myös lapsen oppimiseen ja harjoitteluun liittyvää säännönmukaisuutta. Lapsi nauttii taiteesta, taidoista ja ilmaisusta sekä tehdesään yksin että osallistuessaan erilaisiin tuotoksiin yhdessä muiden kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 24). Vuorovaikutus, suvaitsevaisuus ja vahvan itsetunnon saavuttaminen ovat osaltaan tärkeitä tavoitteita. Taiteen tekemisessä tai kokemisessa ei ole olemassa ainoita oikeita vastauksia tai toteutustapoja, jolloin lapsi oppii hyväksymään erilaisuutta, eikä tunne oloaan epävarmaksi, vaikka tekee asioita eri tavalla kuin toiset. Myös Esiopeutuksen opetussuunnitelman perusteissa (2000, 14) korostetaan sitä, että lasta ohjataan arvostamaan omaa ja toisten työtä.

Lapsen tekemiä ratkaisuja on arvostettava ja tuotava esille positiivisten oppimiskokemusten saavuttamiseksi. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 24) painotetaan tämän lisäksi myös kasvattajan omaa luovuutta, spontaaniutta ja uskallusta improvisointiin. Ohjaajan oma persoonallisuus ja henkilökohtainen innostus ovat merkittävässä roolissa varhaiskasvatusympäristössä lasten herkän huomiointikyvyn takia, joten on olennaista tiedostaa oman motivaation merkitys toiminnan ohjaamisessa. Aikuinen, joka uskaltaa olla välillä hassu ja tietämätön, välittää lapselle lupaa olla kekseliäs, epätavallinen ja erehtyväinen (Hakkola, Laitinen & Ovaska-Airasmaa 1990, 38)

3 TAIDEKASVATUS LAPSEN KASVUN JA KEHITYKSEN TUKIJANA

3.1 Päivähoidon sisällölliset orientaatiot

Meissä kaikissa on "taiteellisuutta " ja luovuutta. Osaamme tuottaa taidetta mielihyvää tuntien maalaamalla, tanssimalla, loruillemalla jne., kun päätämme unohtaa meille opetetut puutteemme. (Varttua, 2006). Päivähoidossa näitä mielihyvän, ilon ja onnistumisen kokemuksia pyritään vahvistamaan tavoitteellisessa taidekasvatuksessa, jonka fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset positiiviset vaikutukset liittyvät kokonaisvaltaisesti lapsen kasvuun ja kehitykseen. Parhaimmillaan taidekasvatuksessa voidaan vahvistaa lapsen minäkuvaan syventämällä hänen itsetuntemustaan. Taiteen maailmaan opastamalla lasta ohjataan luovuuteen, tunteitten herkkyyteen ja todellisuuden tiedostamiseen. (Piironen 1995, 13).

Päivähoidon kasvatustoiminnan lähtökohdat perustuvat valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan sisällöllisiin orientaatioihin. Orientaatioiden tehtävänä on muodostaa päivähoidon työntekijöille kokonais käsitys siitä, mitä lapsi tarvitsee kasvaakseen ja kehittyäkseen. Sisällölliset orientaatiot antavat työntekijöille kehykset sille, millaisia kokemuksia, tilanteita ja ympäristöjä heidän tulee tarjota lapsille turvataksaan heidän kokonaisvaltaisen hyvinvointinsa. Suunnitelman mukaan eri orientaatioiden aiheet, ilmiöt ja sisällöt liitetään lasten lähiympäristöön, arkeen ja konkreettisiin kokemuksiin niin, että lapset voivat tehdä asioista havaintoja ja muodostaa omia käsityksiään (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 26).

Sisällöllisiä orientaatioita ovat

- matemaattinen orientaatio
- luonnontieteellinen orientaatio
- historiallis-yhteiskunnallinen orientaatio
- esteettinen orientaatio
- eettinen orientaatio
- uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio

”Orientaation käsitteellä korostetaan sitä, että tarkoituksena ei ole oppiaineiden sisältöjen opiskelu vaan sellaisten välineiden ja valmiuksien hankinnan aloittaminen, joiden avulla lapsi vähitellen pystyy perehtymään, ymmärtämään ja kokemaan ympäröivän maailman monimuotoisia ilmiöitä” (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 26). Orientaatiot kulkevat arkipäivän toiminnoissa sekä ohjatuissa tuokioissa että perushoitotilanteissa täydentäen toisiaan. Rikas kielen käyttö kulkee jokaisen orientaation rinnalla vuorovaikutuksen tärkeimpänä välineenä. Varhaiskasvatuksen sisältöjen välisen tasapainon avulla pyritään turvaamaan lapselle monipuolinen ja eheä maailmankuva. Varhaiskasvatuksen sisällölliset orientaatiot muodostavat myös luonnollisen jatkumon esiopetuksen sisältöihin ja koulun oppiaineisiin.

Taiteellinen toiminta ja ilmaisu sijoittuvat sisällöllisissä orientaatioissa esteettiseen orientaatioon. Esteettisyys tarkoittaa sanan alkuperäismerkityksessään aistien toimintatapaan liittyvää aistillista ulottuvuutta, jossa eri taidelajeilla on olennainen rooli (Ruokonen 2005/2006, 11). Siinä olennaista ovat elämykset, kokemukset ja tunteet. Havaitsemisen, kuvittelun ja uuden luomisen avulla pyritään kehittämään lapsen luovuutta ja mielikuvitusta, tuottamaan ilon, onnistumisen ja kauneuden kokemuksia sekä ohjaamaan lapsen arvomaailman ja asenteiden muodostumista. Esteettisten kokemusten kautta lapselle pyritään antamaan mielihyvän kokemuksia eri aistien ja tunteiden kautta sekä rakentamaan pohjaa lapsen minäkuvan ja arvomaailman muotoutumiselle.

3.2 Taidekasvatus osana päivähoidon sisältöalueita

Päivähoidon taidekasvatus on kasvatusta eheyttävää, kokoavaa kasvatusta, jonka tavoitteet on määritelty lastentarhanopettajien taidekasvatustyöryhmän muistiossa (OPM 1990:19):

Taidekasvatus on alle kouluikäiselle lapselle henkisen kasvun väline ja myös leikin muoto, jossa yhtyvät useat aktiiviset prosessit: itsenäistyminen, intuitio ja mielikuvitus, tunne-elämän kehitys, kehön hallinta sekä varhaiset esteettiset elämykset. (Hassi 1994, 31).

Päivähoidossa ensisijaisena tavoitteena eivät siis ole niinkään taidekokemukset tai niiden suorituspainotteisuus, vaan lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseen liittyvät päämäärät. Ohjattu taidekasvatus kasvattaa mm. tietoisempia ja kriittisempiä yhteiskunnan jäseniä. Kyselemistä, aloitteellisuutta ja aktiivisuutta tarvitaan, jos halutaan tietää asioita ja vaikuttaa niihin. (Taideopetus 1990, 24.) Uteliaisuus ja kyseleminen, jotka ovat lapselle niin ominaisia, ovat paitsi lähtökohta taidekasvatukselle myös osaltaan päämäärä. Tulevaisuuden yhteiskuntaan kasvaminen edellyttää kyseenalaistamista, kiinnostusta ympäröivää maailmaa kohtaan, uuden oppimista ja oma-aloitteisuutta, johon taidekasvatuksellakin halutaan pyrkiä.

Päivähoidon taidekasvatuksen tavoitteet liittyvät päivähoidon muihin kasvatus-tavoitteisiin ja kokonaispersoonallisuuden kehittymiseen, kuten

- aistihavaintojen herkkyyden ja tajunnan kehittymiseen
- kykyyn luoda mielikuvia
- kykyyn vertailla ja assosoida muistikuvia ja mielikuvia
- kykyyn kehittää eläytyvää havainnointia
- uteliaisuuden herättämiseen ja haluun tutkia ympäristöä
- uskallukseen etsiä omia ilmaisukeinoja ja arvostaa niitä
- pitkäjännitteisyyteen, toiminnallisuuteen ja leikkiin
- turvallisuuden, ilon, onnistumisen ja kauneuden kokemuksiin
- omien kokemusten ja tunteiden ilmaisemiseen
- kykyyn kehittyä ymmärtämään muita ja asettua toisen asemaan
- kykyyn kehittyä toimimaan yhdessä
- kykyyn kehittyä kommunikoimaan taiteellis-esteettisin keinoin (Hassi 1994, 30).

Päivähoidossa taidekasvatus kytkeytyy lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin takaamiseen. Taidekasvatuksen omien tavoitteiden ja päämäärien lisäksi taidekasvatus näkyy päiväkodin jokapäiväisessä arjessa perushoidollisten tilanteiden ja kasvatustapahtumien lomassa. Värit, muodot, äänet, materiaalit jne. ympäröivät lasta joka päivä ulkoillessa, pukiessa, leikeissä ja ylipäättään päiväkodin kasvuympäristössä.

Taiteen merkittävin etu kasvatuksen keinona on se, että taiteen tekemisessä olemme itse kukin tekijöitä, joiden ratkaisut ovat yksilöllisiä, erilaisia ja omintakeisia, eivät oikeita tai vääriä (Hakkola, Laitinen & Ovaska-Airasmaa 1991, 40). Jokaisella on mahdollisuus osata ja olla hyvä. Taiteen lukemattomat mahdollisuudet auttavat myös jokaista löytämään oman mielenkiinnon kohteensa; kaikkien ei tarvitse pitää kaikesta tai olla hyvä kaikessa. Kaikista ei ole tarkoitus tulla taiteilijoita, muusikoita tai näyttelijöitä, vaan olennaista on se, että taide voi antaa voimavaroja ja elämänhallintataitoja elämän varrelle. Tavotteellisella taidekasvatuksella on mahdollisuus vaikuttaa lapsen tiedostamistapaan: avata ja laajentaa tietoisuutta ja siten luoda valmiuksia lapsen oman kokonaispersoonallisuuden muodostumiselle. Taidekasvatuksen tarkoituksena on yleisellä tasolla pyrkiä auttamaan ihmistä ymmärtämään itseään ja maailmaansa. (Taideopetus 1990, 17).

Liisa Piironen tarkastelee leikin, taiteen ja liikkumisen yhteyksiä vertaamalla niiden yhdenmukaisuuksia. Vahvaa eläytymiskykyä ja epätodellisten asioiden kuvittelua tarvitaan eri leikeissä ajattelun tueksi. Leikin ja taiteen rakennusaineet ovat siis perusolemukseltaan samanlaiset. (Piironen 2005/2006, 20). Leikki on lapselle ominainen tapa toimia, joten taiteellisen toiminnan yhdistäminen leikkiin, tai leikin elementtien hyödyntäminen taidekasvatuksessa tekee toiminnasta luontevaa ja mielekästä lapsille. Leikeissä lapsi etsii itseään ja suhdettaan ympäristöön. Samoja kysymyksiä lapsi käsittelee ilmentäessään itseään kuvallisin keinoin. Leikki ja taide liittyvätkin toisiinsa lähes saumattomasti. (Hakkola, Laitinen & Ovaska-Airasmaa 1991, 13). Taiteen ja leikin muodostama symbioosi on siis luonnollinen yhdistelmä, joka liitetään päivähoidossa arkisiin toimintoihin ja leikin eri muotoihin.

3.3 Taidekasvatuksen lajit

3.3.1 Kuvallinen ilmaisu ja kädentaidot

Lapsi tutkii ympäristöään luontaisesti ja haluaa tutustua maailmaan konkreettisesti eri aistien avulla. Tätä lapsille ominaista uteliaisuutta lapsi hyödyntää siirtämällä omia havaintojaan paperille tai tarinoihin. Eri asiat ja ihmiset voivat

matkan varrella taianomaisesti muuntua lapsen näkökulman mukaisiksi satuelloiksi tai symboleiksi, joiden todellisen merkityksen tuntee vain lapsi itse. Näiden symbolien avulla lapsi myös käsittelee asioita, joita ei vielä ihan täysin ymmärrä tai jotka ovat hänelle vaikeita.

Toiminnallisuus ja koko kehon käyttö ovat lapselle tärkeitä karkea- ja hienomotoristen taitojen opettelussa. Kuvallisessa työskentelyssä kehon ja käden tekemien liikkeiden vaikutus on konkreettinen. Iän ja kehitystason mukaan lapsen kehon käyttö tarkentuu harjoituksen myötä ja muuttuu kokonaisvaltaisesta vartalon käytöstä pikku hiljaa kohti sormien ja käden liikkeiden hallintaa. (Rusanen & Torkki 2001, 45.) Näiden taitojen kehittyessä lapsi alkaa hahmottaa omaa kehonkaavaansa eri aistien ja tuntemuksien avulla. Eri materiaalien tuntu ja tekstuuri auttavat lasta jäsentämään oman kehonsa eri osia ja harjoittavat siten lasta käyttämään kehoaan automaattisesti, tiedostamatta jokaista liikettä erikseen. Kehon osien toiminnan tiedostaminen ja fyysisen minäkäsityksen merkitys motoristen taitojen oppimisessa on olennainen osa lapsen kehitystä. Oman kehon hallinta alkaa sujua paremmin mitä enemmän lapsi saa harjoitusta ja sitä kautta hän selviytyy tavallisista päivittäisistä toiminnoista. Positiivinen kehonkaava itsestä edesauttaa lapsen minäkuvan kehittymistä ja samalla lapsi saa myös varmuutta sosiaalisissa tilanteissa (Aaltonen & Kump. 2002, 131).

Kuvan tekemisen kautta lapsi voi myös käsitellä omia tunteitaan tavalla johon ei vielä verbaalisesti kykene. Sekä positiiviset että negatiiviset tunteet voivat purkautua tehtyyn työhön, joten työskentelyn terapeuttinen merkitys korostuu luontaisesti, vaikkei siihen välttämättä ole pyrittykään. Aikuisen olisi hyvä tiedostaa tämä ja pyrkiä keskustelemaan lapsen tekemien töiden taustoista ja merkityksistä lapsen kanssa, kielellä jonka lapsi ymmärtää.

Lapsi tiedostaa ja kokee maailmaa kehonsa kautta sekä tunnustelee keholleen omia ääriajojaan. Ympäröivä maailma siirtyy lapsen tekemiin kuviin ja sitä tulkitsemalla lapsi oppii ympäröivästä maailmasta sekä itsestään. Piirtämisen, maalaamisen, rakentamisen ja muun ilmaisun kautta lapsi astuu askeleen eteenpäin kehityksessään, sillä hän käyttää mielikuvitustaan ja luovuuttaan omien kokemusten, tunteiden ja ajatusten ilmaisuun. Näin lapsi tekee

eroa todellisen maailman ja mielikuvien välille luoden jotain mitä ei aiemmin ollut olemassa. (Karppinen 2001,107).

Antero Salmisen mielestä kuvallinen ilmaisu tarjoaa jo varhain, kenties ensimmäisen keinon, jonka avulla ideat ja tunteet voidaan tehdä konkreettisiksi ja havaittaviksi. ”Yksinkertaisten kuvamerkkien, kuten eläimen, auringon tai ihmisen symboleilla, avulla lapsi oppii pian luomaan monimutkaisempia merkityksiä. Toisin kuin kielen rakenne, piirroksen rakenne ei edellytä osien sijoittelua täsmälliseen järjestykseen, jotta se sisältäisi merkityksen.” (Salminen 2005, 54). Lapsen tekemässä kuvassa sen eri osat voivat siis olla täysin satumanvaraisessa järjestyksessä, muodostaen silti ymmärrettävän kokonaisuuden.

Aikuisen näkökulmasta lapsen tekemät kuvat vaikuttavat yksinkertaisilta ja pelkistetyiltä, mutta lapsen siihen sisällyttämät monimutkaiset merkitykset, havainnot ja vaikutelmat ovat lapselle itselleen oleellisia. Yksinkertaisenkin kohteen kuvaaminen vaatii kuitenkin monenlaisia taitoja:

- kykyä eritellä ja yhdistellä näköhavaintoa
- kykyä luoda rakenteellisia vastaavuuksia kuvattavan kohteen ja kaksiulotteisen kuvapinnan välille
- käden ja silmän kehittyntä yhteistoimintaa
- perehtyneisyyttä kulloisenkin kuvaamisvälineen ja materiaalin mahdollisuuksiin ja rajoituksiin (Salminen 1994, 38).

Pienelle lapselle työskentelyn aihealue, työväline ja itse työ eivät juuri eroa toisistaan, vaan ne muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. (Salminen 1994, 36). Työskentely on kokonaisvaltaista kehon, mielen ja ympäristön välistä yhteistyötä, jossa tekemisen ilo korostuu, eikä lopputulos ole tärkein päämäärä. Tekemisen ilo ja lapsen luontainen tapa nauttia enemmän prosessista kuin varsinaisesta tuotoksesta ovat taidekasvatuksen kantava voima, jossa lapsen oppiminen on korostuu.

Lapsen tekemät kuvat liittyvät aina hänen näkemiinsä ja kokemiinsa tapahtumiin. Arjessa esiintyvät ihmiset, asiat ja ympäröivä maailma siirtyvät lapsen mielikuvien ja ajattelun kautta kuviin, joissa lapsi pyrkii kuvaamaan havainto-

jaan. Joskus lapsi yrittää kuvillaan näyttää yksityiskohtia, ymmärtää ihmisten tekoja tai koneiden toimintatapoja tai vieläpä kuvata näkymätöntä, esimerkiksi äänen, liikkeen tai tuoksun synnyttämää mielikuvaa. (Salminen 1994, 41). Lapsi kuvaa näkemäänsä, kokemaansa sekä tutkii ja toisintaa omien havaintojensa muodostamaa mielikuvaa maailmasta.

Päiväkodeissa kuvallista ilmaisua ja kädentaitoja on perinteisesti toteutettu pääosin piirtämällä ja maalaamalla. Seuraavaksi yleisimpiä ovat erilaiset rakentelut ja muovailut. (Taideopetus 1990, 30).

3.3.2 Musiikki

Musiikkia opitaan musisoimalla, jolla tarkoitetaan musiikilliseen ilmaisuun liittyvää aktiivista toimintaa, kuten kuuntelua, laulua, soittoa ja liikuntaa (Ruokonen 2001, 127). Musiikki on positiivisia tunteita herättävää viestintää kuulijan ja musiikin lähteen välillä. Musiikki voi parhaimmillaan koskettaa, ilmaista ja jakaa sisäisiä, piilossakin olevia tuntemuksia tavalla, joka jäisi tavoittamatta puheen ja sanojen avulla (Tervo 1993, 207).

Musiikilla on yhteyksiä lapsen tunne- ja sosiaalisen elämän kehittymiseen. Musiikin eri keinoja käyttämällä lapsi voi kokea paitsi erilaisia tunteita (esim. rentoutuminen, läheisyys, yhdessäolo) myös saada aistielämyksiä, harjoittaa motoriikkaansa ja kehittää puhettaan. Musiikillisesti rikkaassa ympäristössä on ainekset myös lapsen spontaanille ja uutta luovalle musiikilliselle toiminnalle. (Ruokonen 2001, 121.)

Inkeri Ruokosen mukaan aktiivinen musisointi rakentaa lapsen maailmaa, vahvistaa itsenäisyyttä ja kohottaa itsetuntoa. Musiikin lapselle tuottama ilo ja mielihyvä varmistavat sen, että lapsi haluaa yhä uudelleen musisoida, ja mieluisan ja iloa tuottavan tekemisen kautta lapsen musiikillinen ajattelu kehittyy parhaiten. (Ruokonen 2001, 132.) Myös osallistuminen ryhmässä tehtävään toimintaan kehittää lapsen sosiaalisia taitoja, kuten toisten huomioimista, oman vuoron odottamista, välineiden jakamista, jotka puolestaan vaikuttavat mm. itsekontrollin hallintaan ja tunteiden ilmaisun kehittämiseen.

Lapsen musiikillinen ajattelu kehittyy luovassa prosessissa, jossa ongelmanratkaisu ja keksiminen ovat keskeisiä ja oppiminen tapahtuu leikin kautta (Ruokonen 2001,129). Toiminnallisuus ja ryhmässä toimiminen liittyvät vahvasti musisointiin. Aktiivisen tekemisen avulla lapsi jäsentää kehonsa toimintaa ja kehittää kehonhallintaansa sekä koordinaatiota. Soittamisen ja musiikkiliikunnan kautta lapsen sekä lapsen karke- että hienomotoriset taidot harjaantuvat. Musiikin liittämällä vuorovaikutukseen voidaan myös edistää hermoston tasapainoista kehitystä ja ennaltaehkäistä ja tasoittaa mahdollisia kehityksessä esiintyviä vaihteluita, muun muassa oppimisvaikeuksia. (Ruokonen 2001, 133, 120.)

Musiikki varhaiskasvatuksessa

Musiikkikasvatus on kenties yleisin taidekasvatuksen osa-alue päiväkodeissa. Suosittuja musiikin käytön muotoja ovat kuuntelu, rytmisoittimilla säestäminen sekä musiikkiliikunta. Muita toimintatapoja voivat olla ohjattu liikunta tai tanssi, sanaleikit ja rytmiharjoitukset, konserttien ja levyjenkuuntelu. (Taideopetus 1990, 30). Varsinaisten ohjattujen musiikkituokioiden lisäksi musiikki liitetään päivähoitossa luontevasti kaikkiin arkipäivän tilanteisiin ja perushoitoon. Esimerkiksi pukemiseen, lepoon, hiljentymiseen tai ruokailuun liittyvät laulut tai muut äänet rytmittävät usein arkea ja auttavat osaltaan lapsia hahmottamaan päivän rakennetta. Musisoinnin päätavoitteisiin kuuluu lasten musiikillisten taitojen kehittämisen ohella musiikin tuottama ilo, musiikin saattaminen luonnolliseksi kommunikaatiokieleksi ja lapsen koko persoonallisuuden kasvattaminen.

Musiikilliset työtavat voidaan eri osa-alueisiin; musiikin kuunteluun, laulamiseen, soittamiseen ja musiikkiliikuntaan. Lisäksi oman alalajinsa muodostaa tanssi, joka voidaan varhaiskasvatuksessa liittää myös musiikkiliikunnan käsitteeseen. Nykyajan kiireisessä ja meluisassa yhteiskunnassa kuuntelemisen merkitystä pyritään korostamaan lasten musiikkikasvatuksessa, sillä se kehittää keskittymiskykyä ja tietoista havainnointia, jotka ovat kaiken toiminnan lähtökohtia ja oppimisen perusedellytyksiä (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen & Mäkinen 1998, 91). Aktiivinen osallistuminen kuuntelutilanteissa on välttämätöntä, joten kuuntelu eroaa kuulemisesta olennaisesti. Kuuntelua

harjoittelemalla lapsen oma osallisuus korostuu ja parhaimmassa tapauksessa ylimääräiset jännitteet purkautuvat sekä levottomuus katoaa.

Laulaminen on musisoinnin muodoista kenties perinteisin ja sen luonteva käyttö sekä lasten että aikuisten parissa antaa hyvät edellytykset lapsen puheen oppimiselle. Laulamisen olennaisin tavoite, ilon lisäksi, on lapsien rohkeisuus oman äänensä käyttöön ja erilaisten äänenkäyttötapojen kokeileminen (emt. 106). Itseilmaisun välineenä oma ääni on keskeisin väline, jota lasten on hyvä oppia käyttämään ja hallitsemaan. Laulaminen ja muiden äänien tuottaminen omalla instrumentillamme voi auttaa vetäytyviä lapsia rohkaistumaan ja kovaäänisiä lapsia hallitsemaan ääntään tilannekohtaisesti.

Soittaminen tuottaa lapsille mielihyvää ja opettaa toimimaan ryhmässä. Yhdessä musisointi on ainutlaatuisia sosiaalista toimintaa, joka vahvistaa sekä vuorovaikutustaitoja että kommunikointia. Se vaatii myös vastuuta omasta työskentelystä ryhmän jäsenenä, jolloin oma ajattelu ja päätöksenteko korostuvat. Soittamista voidaan käyttää päivähoitossa esimerkiksi satujen ja lorujen elävöittämiseen, laulujen säestämiseen sekä varsinaisiin soittimiin ja niiden tuottamiin ääniin tutustumiseen (emt. 120). Keskeistä soittamisessa on lapsen oma aktiivinen rooli.

Musiikkiliikunta viittaa tilan, ajan, voiman ja muodon käyttämiseen liikkeen muodossa yksilön ja musiikin välillä. Sen tavoitteena on kehittää mm. rytmittajuutta, keskittymis- ja kuuntelukykä sekä koordinaatiokykyä. Lasten kanssa työskennellessä elämyksellisyys sekä hauskuus ja toiminnallisuus edistävät lapsen oppimista, joten liikkeen ja leikin yhdistäminen musiikkiin opettaa lasta toimimaan muiden kanssa, kokemaan läheisyyttä ja jakamaan omia tunteita. (Emt. 155–156.) Musiikkiliikunnan kautta pyritään tukemaan lapsen fyysistä kokonaiskehitystä ja musiikin kokemista kehon kautta sekä vuorovaikutussuhteita.

Tanssi puolestaan voidaan nähdä osana musiikkiliikuntaa varhaiskasvatuksessa tai omana osa-alueenaan. Musiikkiliikunnan työmuotoon se yhdistyy lähinnä liikkeen ja musiikin yhdistämisen näkökulmasta sekä tanssiaskelten muodossa. Varsinaisia tanssiharjoituksia päivähoitossa on melko vähän, pe-

rinteisesti tanssi esiintyy varhaiskasvatuksessa laululeikkeihin yhdistyvissä pari- tai piiritansseissa, lasten omaehtoisissa tanssiesityksissä tai teatteriesitysten tansseissa. Anttilakin toteaa, että tanssi jokapäiväisenä toimintona puuttuu kulttuuristamme lähes kokonaan, eikä lapsi pääse kohtaamaan tanssia arjessaan juuri koskaan (Anttila 2001, 85). Hongisto-Åberg ja muut (1994) eivät ole ottaneet jaotteluunsa tanssia erillisenä musiikin työtapana. Lapsille tanssi on kuitenkin luontainen tapa liikkua ja heille se on lähinnä omasta kehon liikkeestä nauttimista, eikä niinkään esimerkiksi kommunikointia tai esiintymistä yleisölle (Pakkanen 1994, 68). Tanssilliset liikkeet ja rytmiin tarttuminen ovat jo hyvin pienille lapsille luontaisia tapoja käyttää kehoaan, joten siihen pitäisi kiinnittää huomiota myös lapsen kasvaessa.

3.3.3 Draama ja ilmaisu

Draaman keskeisenä tavoitteena on edistää lasten ilmaisutaitojen kehitystä. Draaman avulla pyritään tukemaan lasten tunne-ilmaisua siten, että lapset oppivat käsittelemään erilaisia tunteita – myös pelkoja ja surua – hallitussa ympäristössä ja kielellä, jota lapsen on helppo ymmärtää. Draama on työtapana, jossa yhdistyvät kasvatuksen kognitiiviset, sosio-emotionaaliset ja psykomotoriset osa-alueet. Se auttaa kasvattajaa havainnoimaan, tuntemaan ja ymmärtämään lapsia sekä heidän tapaansa kokea asioita. (Välivaara 1996, 26).

Draaman edut lapsen kehityksen tukemisessa ovat kokonaisvaltaisia, eivätkä rajoitu pelkästään tunne-ilmaisun kehitykseen. Heining & Stillwell (1981) määrittelevät pedagogisen draaman päämääräksi seuraavat kehittämisalueet (Välivaara 1996, 26)

- ongelmanratkaisutaitojen vahvistaminen
- luovuus
- positiivinen minäkuvan löytyminen
- sosiaalinen tietoisuuden etsiminen
- empatiakyvyn syveneminen
- arvojen ja asenteiden kirkastuminen
- kielen ja viestintätaitojen harjaannuttaminen

Draamassa ei siis ole kyse yksittäisten taitojen oppimisesta, vaan lapsen kasvun huomioimisesta kokonaisuudessaan (emt. 27). Eri aistien ja kokemusten avulla saadun tiedon kautta lapsi saa yhtenäisen käsityksen itsestään ja maailmasta. Draama on kasvattajalle monipuolinen työväline, jonka lukuisat kehitykselliset edut yhdistyvät lapsen luontaiseen toimintaan ja tekemisen iloon, eli leikkiin.

Lasten omat roolileikit ovat hyvä esimerkki siitä, kuinka havainnot ympäröivästä maailmasta siirtyvät luontaisesti lasten leikkeihin, jossa harjoitellaan aikuisten elämää kuvittelun, muistin ja eläytymisen avulla. Koti-, lääkäri-, kauppa- tai muut roolileikit ovat esimerkkejä lasten tulkitseman aikuisten elämän matkimisesta, jossa he ottavat omiin havaintoihinsa perustuvan kuvitellun roolin. Roolileikit vaativat myös yhteistyötä lasten kesken, joten sosiaalinen vuorovaikutus korostuu siinä erityisesti. Aikuisten aktiivinen rooli näissä leikeissä on yleensä melko vähäinen, mutta heidän tehtävänsä on olla leikin mahdollistaja järjestämällä ympäristö ja välineet siten, että se ruokkii lapsen mielikuvitusta. Aikuislähtöisiä draaman suunnitelmallisia muotoja päiväkodissa ovat perinteisesti olleet nukke- tai pöytäteatteri sekä pienet esitykset, jossa lapset toimivat joko katsojina tai esittäjinä ja pääsevät purkamaan omia kokemuksiaan. (Taidopetus 1990, 30). Lasten omat laulu-, tanssi- tai näytelmäesitykset ovat luontainen osa päivähoidon arkea. Niille tyypillistä on usein prosessinomaisuus, jossa lapset työstävät omia ideoitaan jatkuvasti, mutta eivät välttämättä koskaan pääse varsinaiseen esitykseen saakka. Lopputulos on siis toissijaista.

Draamapedagogiikan muodot, leikki, improvisointi, dramatisointi ja teatteri, edistävät lasten halua ja taitoja ilmaista itseään. Parhaimmillaan draama voi olla työmuoto, jonka avulla opitaan käsitteellisiä asioita (ajattelu, kieli, käsitteet), arvoja ja asenteita sekä sosiaalisia taitoja (tavat, käyttäytyminen). (Emt. 27.) Draamassa yhdistyvät siis oppimisen eri sisällöt tavalla, joka tuottaa lapsille iloa ja elämyksiä. Draamassa todellisuus muuttuu saduksi, jossa mikä tahansa on mahdollista. Voidaan leikkiä jotain mitä ei ole, kuvitella olematonta ja uskoa siihen mitä ei näy. Tarinaan eläytyminen ja vastaavasti siitä irtaantuminen muodostavat oppimisen tasapainon, josta lapsi saa runsaasti tukea kasvulleen ja kehitykselleen. Eläytymällä lapsi kokee, tuntee, luo uutta, aset-

tuu toisen asemaan ja keskittyy. Pystyäkseen irtautumaan tarinasta tai roolista on hänen pystyttävä erottamaan kuvitellun ja todellisuuden erot, jolloin maailmankuva muotoutuu realistiseksi, muttei mielikuvitukseksi.

Lapsen kanssa draaman keinoin työskennellessä avoin asennoituminen kasvattaa sekä aikuista että lasta, sillä aikuisen heittäytyminen ilmaisuun antaa paitsi elämyksiä lapsille rohkaisee myös työntekijän omaa ilmaisua osana työnkuvaa. Työntekijän ammatillinen osaaminen monipuolistuu, mutta samalla myös lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus muuttuu läheisemmäksi, kun lapsi ymmärtää olevansa turvassa, vaikka käsitelläänkin hänelle tuntemattomia tai pelottavia asioita. Nykyajan ongelmalliset perhesuhteet tai oppimisvaikeudet saattavat näkyä lasten aggressiivisena käyttäytymisenä, sulkeutumisena, kiukutteluna tai muuna pahana olona, josta aikuisen voi olla vaikea tunnistaa hädän aiheuttajaa. Draama- ja ilmaisukasvatuksen yksi tehtävä on auttaa lasten itseilmaisun kehittymistä ja sitä kautta avata uusia keinoja lasten hyvinvoinnille. Draama voi tarjota päivähoiton työntekijälle työvälineitä, joilla voi paitsi helpottaa omaa työtään myös taata lapselle parhaan mahdollisen hoidon.

3.3.4 Kirjallisuus

Kirjallisuus on sanataidetta, joka on suuressa roolissa kansallisen identiteetin muodostuksessa. Se on merkittävä osa kulttuuriperinnettä, joka siirtyy vanhempien ja muiden kasvattajien välityksellä lapsille, kun heille ja heidän kanssaan luetaan. (Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma 2003, 26). Sadut ja lastenkirjallisuus kuvaavat lapsen maailmaa, johon lapsen on helppo samaistua.

Kirjallisuuden avulla lapsen ajattelu kehittyy, identiteetti vahvistuu ja suvaitsevaisuus kehittyy (Välivaara 1996, 12). Satujen kautta lapselle välittyvät myös kulttuurilliset perusarvot, kuten oikeudenmukaisuus, tasa-arvo, toisten huomiointi ja heikompien auttaminen. Konkreettisin kirjallisuuden tuoma tuki lapselle on puheen kehityksen vahvistaminen ja sanavaraston kartuttaminen.

Lukeminen on päivähoitossa yksi yleisimpiä taidekasvatukseen liittyviä toimintamuotoja. Satuja luetaan, kuunnellaan levyiltä, lapsia sadutetaan (lasten oma

kerronta) ja tutustutetaan loruihin, riimeihin, runoihin ja arvoituksiin (Taideopetus 1990, 30). Laadukkaaseen lastenkirjallisuuteen onkin panostettu Suomessa ja muun muassa kirjastoilla on suuri merkitys lukemisen ja yleisesti lastenkulttuurin edistäjänä. Opetusministeriö on lastenkulttuuripoliittisella ohjelmalla ottanut kantaa lastenkirjallisuuden tärkeyteen ja pyrkii edistämään kirjallisuuden saatavuutta, vieraskielisten teosten kääntämistä suomeksi sekä vahvistamaan neuvoloiden, päivähoiton ja eri järjestöjen roolia lastenkirjallisuuden tuomisessa kodin arkeen (Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma 2003, 26).

Satujen tehtävänä on myös edistää lapsen ajattelua ja muistia, joka edellyttää puolestaan aktiivista keskittymistä (Välivaara 1996, 22). Kirjoitetun kielen rakenne on vaativampi kuin puhutun ja kuvan tukeman tarinan ymmärtäminen vaatii lapselta kuuntelemisen taitoa ja kykyä keskittyä (Lundahl 2005). Lukemista tarvitaan siis jo kielen kehittymisen tueksi. Lapsen itse kertoessa satua, hän joutuu käyttämään muistiaan harjoitellessaan samalla elävää ja rikasta kieltä (Välivaara 1996, 22). Satujen ja tarinoiden kautta lapsi saa siis paitsi henkisiä voimavaroja myös oppii kieltä ja kulttuuria.

Satujen kantava voima perustuu siihen, että niiden kautta lapsi voi turvallises- sa ympäristössä kokea erilaisia tunteita ja oppia erottamaan niiden väliset erot (hyvä-paha, ilo-suru). Satujen kuvien ja hahmojen kautta lapsi voi kohdata pelkonsa ja kokea turvattomuutta tai saada onnistumisen kokemuksia ja hyväksyntää, jotka vahvistavat lapsen itsetuntoa. (Välivaara 1996, 17).). Lukutilanne on lapsen kannalta mieluisa yhdessäolon hetki, jossa aikuisen huomio (esimerkiksi sylissä pitäminen) ja läheisyys ovat merkittäviä lapsen tunne- elämälle. Satujen opettavaiset tarinat myös herättävät lapsissa ajatuksia ja kysymyksiä, jotka muodostavat erinomaisen lähtökohdan oppimiselle, koska halu tietää ja ymmärtää lähtevät lapsesta itsestään.

Satujen maailma avartaa lapsen mielikuvitusta ja antaa kyvyn nähdä paitsi arkitodellisuuden rajoitukset myös kuvitella elämän eri mahdollisuudet, toiveet ja haaveet (Heinonen & Suojala 2001, 145). Satumaailman avulla lapsi voi opetella kohtaamaan todellista elämää, laajentaa ajatteluaan ja oppia usko- maan, että melkein mikä tahansa on mahdollista. Lapsi harjoittelee mielikuvituksensa avulla tosielämää varten, jossa konfliktit, oikeiden päätösten tekemi-

sen vaikeus ja ristiriitatilanteet ovat jokapäiväisiä (emt. 146). Lapsi ymmärtää sanoilla ja teoilla olevan seurauksia ja että ongelmiin on usein olemassa useita eri ratkaisuja, joista on löydettävä se parhain.

Sadutus

Monika Riihelän kehittämä sadutus -menetelmä edistää lapsen osallisuutta itseilmaisun ja kuulluksi tulemisen kautta. Sadutus -menetelmää on aloitettu kehittämään jo 1970–80-lukujen taitteessa, mutta varsinaiseksi menetelmäksi se kehittyi Satukeikka-projektissa vuonna 1995, jonka jälkeen se on levinnyt nopeasti paitsi ympäri Suomea myös muualle pohjoismaihin (Karlsson 2001). Menetelmän nelivaiheisena ideana on antaa lapsen kertoa itse keksimänsä tarina, jonka aikuinen kuuntelee, kirjaa ylös ja lopuksi lukee lapselle, jolloin lapsi säilyttää päätösvaltansa tarinaansa (Karlsson 2003, 44). Lapsen kertoma tarina on aina sinällään arvokas, eikä aikuinen puutu siihen eleitä ja ilmeitä lukuun ottamatta, tai parantele sitä millään tavalla, ellei lapsi niin halua.

Sadutuksen tavoitteena on madaltaa aikuisen ja lapsen välisten ajatusmaailmojen eroja niin, että lapset oppivat ilmaisemaan itseään ja aikuiset oppivat paremmin ymmärtämään heitä. Sadutuksen etu varhaiskasvatuksen laadukkaan toteuttamisen kannalta on lapsen yksilöllinen havainnointi ja hänen mielenkiinnon kohteisiinsa ja ajatuksiinsa tutustuminen. Havaintojen perusteella voidaan muuttaa tai parantaa päivähoidon toimintaa enemmän lapsilähtöiseksi. (Riihelä 2002). Sadutus antaa lapsille puheenvuoron, mahdollisuuden käyttää omaa ääntään omien tarinoidensa kertomiseen ja tallentamiseen. Kasvattajille se antaa ainutlaatuisen mahdollisuuden kehittää työtään suuntaan jossa lapsen ja aikuisen ajatusmaailmat kohtaavat.

3.4. Kasvattajan rooli taidekasvatuksen näkökulmasta

Taidekasvatuksen ohjauksessa aikuisen rooli on opettaa välineiden oikeita käyttötapoja, mahdollistaa niillä harjoittelu, antaa lapselle tilaa ja aikaa toteuttaa itseään sekä antaa lapsen kokea itse tekemisen kautta oppiminen (Hakko-la & kump. 1991, 40–43). Sekä fyysisesti että henkisesti turvallisen oppimisympäristön turvaaminen on kaiken toiminnan lähtökohtana, mutta lapsen

oma osallisuus oppimisessa on ensisijaisen tärkeää. Elämykset ja kokemukset lähtevät lapsesta itsestään, joten valmiiden ratkaisujen ja vastausten antamista sekä arvostelua tulisi välttää onnistumisen kokemusten vahvistamiseksi. Jo itse tekeminen ja osaaminen tuottavat lapselle tyydytystä. Aikuinen voi sen sijaan tarjota lapselle kokemuksia, jotka ruokkivat hänen uteliaisuuttaan, suuntaavat ja syventävät sitä, sekä antavat uusia näkökulmia lapsen ajattelulle (Rusanen & Torkki 2001, 50). Myös kasvattajan omalla motivaatiolla on tärkeä yhteys oppimiseen, sillä se heijastuu suoraan lapsiin.

Hyvän kasvattajan ominaisuuksiin kuuluu kyky huomioida lasten yksilölliset erot ja joustaa tarvittaessa omista ohjaussuunnitelmistaan tai näkemyksistään. Tämä voi kuitenkin olla vaikeaa, sillä usein aikuisten käsitys oman roolinsa tärkeydestä istuu lujassa ja turvallisuudesta sekä työn tuloksista huolehtimisesta voi olla vaikea luopua (Karlsson & Riihelä 1995, 73). Lapsen oman ajattelun tukeminen ja vertaisryhmän merkitys ajatteluprosessissa ja oppimisessa ovat kuitenkin lapsen kehityksen näkökulmasta hedelmällisempiä työtapoja kuin aikuislähtöinen auktoriteettiohjaus. Tietoinen ja tavoitteellinen kasvatus ja opetus edellyttävät henkilöstöltä valintojen tekemistä sekä vapautumista täydellisyyden tavoittelusta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 10). Taiteellisen toiminnan yhteydessä näistä periaatteista on erityisen tärkeää pitää kiinni.

Aikuisten maailmassa lopputulos on usein tärkein, mutta lapsen näkökulmasta myös itse tekeminen on merkittävää. Kasvattajan onkin hyvä tiedostaa omat aikuisuuden mukanaan tuomat rajoitukset ja pyrkiä välttämään niiden siirtymistä lapsiin. (Varttua, 2006). Aikuislähtöinen oppiminen on usein lopputuloskeskeistä ja työskentelyyn liitetään odotuksia, jotka saattavat aiheuttaa turhautumista sekä lapsissa että aikuisissa. Lapsilähtöisen toiminnan näkökulmasta prosessinomainen työskentely antaa vapaamman mahdollisuuden itsenäiseen toteuttamiseen, luovuuteen ja yksilöllisyyteen, jolloin ei synny myöskään pelkoa epäonnistumisesta.

Uuden oppimisen ei tarvitse olla aikuismaisen vakavaa ja päämääräkeskeistä, vaan lapselle tyypilliseen tapaan iloista tekemisen riemua, jolloin oppiminen muuttuu painostavasta toiminnasta oppimista edistäväksi (Karlsson & Riihelä

1995, 27). Aikuinen voi omalla roolillaan osaltaan ehkäistä oppimista, joten laadukkaan varhaiskasvatuksen kannalta kasvattajan on tärkeää kiinnittää huomiota ammatilliseen osaamiseensa ja tietoisuuteen (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11). Samalla on hyvä muistaa oikeutensa olla epätäydellinen ihmisenä ja luottaa muiden kasvattajien taitoihin, jotka voivat täydentää omia heikkouksia.

Kasvattajan on tärkeää muistaa kunnioittaa lapsen työskentelyprosessia ja antaa tilaa lapsen kokeiluille, kysymyksille ja oivalluksille sekä auttaa häntä havainnoimaan ja pohtimaan. Yrityksen, erehdyksen ja virheiden korjaamisen kautta lapsi oppii elämässä välttämättömiä keinoja selviytyä omaehtoisesti (Hujala 1998, 58). Oppimisen on ensisijaisesti lähdettävä lapsesta itsestään, mutta aikuisen on luotava sellainen ympäristö ja puitteet oppimiselle, että lapsen on helppo löytää oma tapansa oppia. Näin aikuinen voi tukea lapsen oman persoonallisuuden ja minäkuvan kehitystä. Käytännön tasolla se tarkoittaa aikuiselta sisäisesti aktiivista asennetta, jossa lapsi ei ole tiedon vastaanottaja, vaan aktiivinen toimija (Hujala 1998, 143). Aikuinen tukee lapsen omaa osallisuutta olemalla lapselle läsnä, mutta pysymällä taustalla lapsen päätöksenteossa.

Reggio Emilia – luovuuspedagogiikan kasvatuseriaatteiden mukaan aikuisen on opittava kuuntelemaan lasta, luotettava lapsen kykyihin, innostettava lasta havaitsemiseen, autettava kysymyksillä ja annettava sopivasti aikaa kokeiluihin (Peltonen 2004, 133). Nämä periaatteet pätevät taiteellisen toiminnan ohjauksen ohella kaikkeen lapsen kanssa tehtävään toimintaan ja kasvatukseen. Lapsen ajattelua ja luovuutta tuetaan ja lapsista toivotaan kasvavan aktiivisia, omatoimisia tuottajia (Aaltonen & Kump. 2002, 131).

Kasvattajan rooli ei sinänsä muutu perusolemukseltaan taidekasvatuksen yhteydessä, mutta siihen on luonnollisesti kiinnitettävä yhtä lailla huomiota, jotta aikuinen pystyy parhaalla mahdollisella tavalla tukemaan lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä. On myös tärkeää tehdä ero ammatillisen kasvattajan ja vanhempien välille. Päivähoidossa työnkuvaan kuuluu kasvatuskumppanuuden hengessä vastuu lapsen kokonaisvaltaisesta kehityksestä, johon myös systemaattinen taiteellinen toiminta lukeutuu. Vanhempien odotukset

laadukkaan varhaiskasvatuksen monipuolisesta toteutuksesta ovat usein myös hyvin korkealla, joten sekin vaikuttaa osittain työntekijän rooliin taidekasvattajana. Vaikka vanhemmille kuuluu luonnollisesti kasvatuksellinen päävastuu omasta lapsestaan, on vanhempien ensisijainen rooli olla lapselle äiti tai isä, joka pitää huolta ja rakastaa. Vanhempien on kuitenkin tärkeää tukea lasta myös kotona, sillä he ovat tärkeimpiä aikuisia omille lapsilleen ja siten suurimpia vaikuttajia lapsen elämässä. Arki ja aikuisten arjen valinnat osoittavat lapselle, mikä on arvokasta, mikä tavoiteltavaa (Mäkinen 2005/2006, 66).

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1. Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelmat

Yhteiskunta ja kulttuuri muuttuvat ajan saatossa, niin myös lastenkulttuuri. Nyky-yhteiskunnassa eri medioiden merkitys lasten elämässä on entistä suurempi ja lasten mediaympäristö on laajentunut internetin, kännyköiden, pelikonsolien ja multimedian avulla niin monipuoliseksi, että muun muassa ennen niin suosittu kirjojen lukeminen on vähentynyt. Peruskoulussa taideaineiden opetusta on vähennetty viime vuosina merkittävästi tietopohjaisten lukuaineiden tieltä.

Näiden kehityssuuntien pohjalta heräsi kiinnostukseni selvittää sekä lasten vanhempien että päivähoiton työntekijöiden näkemyksiä siitä, kuinka tärkeänä he näkevät taidekasvatuksen lapsen kasvun ja kehityksen kannalta. Millaisessa roolissa alle kouluikäisten lasten taidekasvatus nähdään? Tutkimusongelmani muodostuivat seuraavista kysymyksistä:

1. Kuinka tarpeellisena taidekasvatus nähdään päivähoiton sisältöjen kokonaisuudessa?
2. Miten vanhempien ja työntekijöiden näkemykset eroavat taidekasvatuksen toteuttamisessa?
3. Kuinka merkittävä elämänalue taiteet ja kulttuuri ovat vastaajien omassa elämässä ja mikä yhteys niillä on lapsen elämään?

4. Millaisena kasvattajan rooli nähdään taidekasvatuksen toteuttamisessa?

Lisäksi Karstulan kunnan näkökulmasta oli tarpeellista selvittää miten taidekasvatusta tällä hetkellä toteutetaan, millaista yhteistyötä työntekijöiden ja vanhempien välille toivotaan ja miten taidekasvatuksen toteuttamista haluttaisiin kehittää.

4.2. Tutkimuksen taustaa

Jo sosiaalialalle hakiessani tavoitteenani oli tulevaisuudessa yhdistää työ lasten parissa edellisen ammattini (artesaani) kanssa. Koulutuksen aikana kiinnostukseni lasten taidekasvatusta kohtaan vahvistui ja se johti varsinaiseen aihevalintaani opinnäytetyössä. Aiheen tarkentuminen lopulliseen muotoonsa johtui siitä, että tulevana päivähoiton työntekijänä halusin selvittää kuinka tärkeänä taidekasvatusta tällä hetkellä pidetään ja ovatko vanhempien ja työntekijöiden näkemykset ristiriidassa toistensa kanssa. Lisäksi halusin tietää missä määrin aikuisten omat mielenkiinnon kohteet vaikuttavat laadukkaan taidekasvatuksen toteuttamiseen ja sitä kautta lastenkulttuuriin. Tutkimuksen yhteistyökumppanina oli oma kotipaikkakuntani Karstula, joten sekin osaltaan lisäsi omaa mielenkiintoani aihetta kohtaan.

Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeilla Karstulan kunnassa ja siihen osallistivat koko kunnan päivähoitohenkilöstö sekä päivähoidossa olevien lasten vanhemmat. Mukana tutkimuksessa olivat Päiväkoti Tippamäki (1), Ryhmäperhepäiväkodit Rypäle ja Pisara (2) sekä kunnan perhepäivähoitajat (19). Aluksi ehdotin tutkimuskohteeksi vain päiväkotitippamäen työntekijöitä ja lasten vanhempia, mutta kunnan päivähoitajajohtaja esitti toiveen koko kunnan kattavasta tutkimuksesta, joka antaa selkeän kuvan koko päivähoiton työkentästä. Kunnassa oli jo noussut keskustelua perinteisten taiteellisen toiminnan muotojen merkityksestä, joten koko kunnan kattava tutkimus vastaa ajankoh-taisuudellaan selkeään tarpeeseen.

4.3. Tutkimusmenetelmä ja aineistonkeruu

Tutkimuksen luonteen vuoksi tutkimusmenetelmä ei ole puhtaasti kvalitatiivinen tai kvantitatiivinen, vaan siinä yhdistyvät molemmat. Kyselylomake rakentui sekä strukturoiduista että avoimista kysymyksistä. Tulokset on esitetty osittain numeraalisesti taulukko- ja kuviomuotoisina, joten aineistoa on pyritty kuvailemaan tilastollisella analysoinnilla (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 137). Täältä osin tutkimus on siis kvantitatiivinen, mutta tutkimuksen perusluonne on laadullinen ja pyrkii kuvaamaan vastaajien näkökulmia ja tuomaan heidän oman äänensä esille. Tulosten esittämisessä koin perustelluksi käyttää melko runsaasti erilaisia taulukoita ja kuvioita, sillä niissä tulokset näyttäytyivät selkeässä ja havainnollisessa muodossa, jota lukijan on helppo tulkita. Alasuutarin (1999) mukaan tyypittelyn ja taulukoinnin käyttö on kätevä tapa esitellä aineisto ja se osoittaa, että aineistoa käytetään systemaattisesti (Alasuutari 1999, 193). Pyrin valitsemaan jokaisen aihealueen esittämiseen tavan, joka kuvaa tutkimustuloksia lukijan kannalta parhaiten.

Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin kyselylomakkeita, jotka jaettiin 34 päivähoiton työntekijälle ja 120 perheelle, eli yhteensä 154 vastaajalle. Päiväkoti Tippamäen työntekijöiden osuus on 7, ryhmäperhepäiväkotien Rypäleen työntekijöiden 5 ja Pisanan 3 sekä perhepäivähoitajien 19. Lapset jakautuvat eri päivähoiton yksikköihin siten, että perhepäivähoidossa lapsia on hoidossa 77, päiväkotitippamäellä 42, ryhmäperhepäiväkotitippamäessä 21 ja Pissarassa 14. Kyselyt jaettiin vastaajille päivähoitajien kautta, joka toimitti ne kuhunkin yksikköön jaettavaksi työntekijöille ja vanhemmille.

Kyselylomakkeeseen aineistonkeruumenetelmänä päädyttiin sen nopeuden ja runsaan tiedon saavuttamisen takia. Näin saatiin laaja tutkimusaineisto. Lisäksi sen etuna nähdään olevan se, että sen avulla voidaan tehokkaasti kerätä tietoa paitsi tosiasioista myös arvoista, asenteista, uskomuksista, käsityksistä ja mielipiteistä. Tosin kyselyn haittapuolena voivat olla esim. vastaajien vastausaktiivisuus, huolellisuus ja yleinen suhtautuminen aiheeseen sekä kysymyksiin liittyvät mahdolliset väärinkäsitykset (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 191).

Tutkimukseen vaikuttavat haitat tiedostettiin ja niitä pyrittiin minimoimaan. Molemmat kyselylomakkeet testattiin koehenkilöillä, jotta saatiin selville, onko lomake toimiva ja antaako se vastauksia haluttuihin asioihin. Samalla haluttiin välttää väärinkäsityksien syntymistä kysymysten asettelussa. Lomakkeiden saatekirjeissä painotettiin vastausten luottamuksellista käsittelyä ja tuotiin myös esille se, että jokainen vastaus on tärkeä tutkimuksen kattavuuden takia. Lisäksi lomake pyrittiin laatimaan mahdollisimman helpoksi täyttää, vaikka siihen jouduttiinkin tutkimuksen luonteen takia laittamaan useita avoimia kysymyksiä.

Työntekijöiden kyselylomakkeessa oli 18 vastauskohtaa ja vanhempien lomakkeessa 15. Kysymykset oli vertailtavuuden takia muotoiltu joko täysin samanlaisiksi tai toisiaan vastaaviksi. Kysymykset olivat pääosin monivalintaisia ja avoimia. Lisäksi mukana oli asteikko-mallisia kysymyksiä ns. Likert-asteikon mukaisesti, joissa vastausvaihtoehtoina oli 1-täysin turhaa, 2-ei lainkaan tärkeää, 3-jokseenkin tärkeää, 4-tärkeää, 5-erittäin tärkeää, 6-en osaa sanoa. Perinteisen 5-portaisen asteikon sijaan päädyin käyttämään 6-asteista liukumaa, jotta vastausvaihtoehtoja olisi varmasti tarpeeksi, vaikka mukana onkin ”en osaa sanoa” vastausvaihtoehto. Monivalintakysymyksiä käytettiin mm. taustatietojen selvittämisessä, koska niiden vastausvaihtoehdot olivat rajallisia ja koska ne olivat vastaajan kannalta nopeita ja helppoja vastata muuten melko työläässä kyselyssä.

Suurin osa kysymyksistä oli avoimia, sillä niiden tehtävänä oli selvittää vastaajien näkemyksiä, mielipiteitä ja arvoja, jolloin vastauksien johdattelua pyrittiin välttämään kysymyksen asettelussa. Näin pystyttiin takaamaan se, että vastaukset ovat vastaajan omin sanoin muotoiltuja ja vastaavat siten heidän todellisia näkemyksiään mahdollisimman tarkkaan. Tosin on muistettava, ettei ole mahdollista selvittää, kuinka onnistuneesti on saatu esille näkökulmia, joita kyselylomakkeessa ei ole osattu huomioida (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 195).

4.4. Aineiston käsittely

Aineiston purkamisessa ja analysoinnissa on käytetty apuna Excel 2003 – ohjelmaa. Kyselyn tuloksia on käsitelty osittain muuttujaluettelon muodossa ja pääosin aineiston käsittelyssä ovat sekoittuneet selittämiseen ja ymmärtämiseen tähtäävät lähestymistavat. Selittämiseen pyrkivässä lähestymistavassa käytetään usein tilastollista analyysia ja päätelmien tekoa ja ymmärtämiseen pyrkivässä kvalitatiivista analyysia ja päätelmien tekoa. Nämä ovat käytännön tutkimustyössä usein rinnakkain. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 220). Aineiston käsittelyssä analyysitavat vaihtelevat tilastollisen analyysin ja kvalitatiivisen analyysin välillä sen perusteella, mikä tapa on antanut parhaan mahdollisen vastauksen tutkimuskysymyksiin.

Kyselylomakkeen tulokset on jaoteltu periaatteessa kahteen pääosaan, jossa toinen liittyy enemmän varsinaiseen tutkimusongelmaan ja toinen kunnan taidekasvatukseen ja sen kehittämiseen. Osat kuitenkin limittyvät ja täydentävät toisiaan, joten kumpaakaan ei voi jättää huomiotta. Kyselylomakkeen kysymykset jakautuvat niin ikään eri ryhmiin siten, että taustatiedot luovat viitekehysten tulosten tulkinnalle ja muut kysymykset koskevat taiteellisen toiminnan liittymistä vastaajien ja lasten elämään, taidekasvatuksen merkitystä lapsen kasvun ja kehityksen tukijana, kasvattajan roolia siinä sekä yhteistyön näkökulmaa taidekasvatuksen toteuttamisessa. Aineiston analysoinnissa on jatkuvasti esillä työntekijöiden ja vanhempien näkemysten vertailu.

4.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettiset kysymykset

Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on tutkijan avoin subjektiviteetti ja pääasiallisin luotettavuuden kriteeri onkin tutkija itse (Eskola 1998, 211). Tutkijan tehtävänä on kuvata tarkasti lukijalle, mitä on tehnyt ja miten päätynyt saatuihin tuloksiin, jotta lukija voi arvioida aineiston asianmukaisuutta ja edustavuutta sekä tulosten luotettavuutta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 248). Olen pyrkinyt kuvaamaan mahdollisimman kattavasti työn etenemistä, siinä käytettyjä menetelmiä ja saatuja tuloksia sekä työskentelyprosessista yleensä.

Tällä pyrin takaamaan muun muassa sen, että tutkimus on mahdollisimman hyvin toistettavissa.

Tutkimuksen eettisyyteen liittyvät Hirsjärven ja muiden (2000) mukaan muun muassa tutkimusaiheen valinta, tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden kohtelu ja lähteiden käyttö (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 27-30). Valitsin opinnäytetyöni aiheen paitsi oman mielenkiinnon pohjalta myös sen ajankohtaisuuden vuoksi. Päivähoidon laatutekijöihin kiinnitetään yhä enenevässä määrin huomiota ja halusin omalla tutkimuksellani tuoda uusia näkökulmia laadun kehittämistyölle erityisesti taidekasvatuksen näkökulmasta. Aihe on mielestäni tarpeellinen sekä Karstulan kunnalle että yleisesti varhaiskasvatuksen työkentälle.

Tutkimuksen luotettavuuteen ja eettisyyteen pyrin vaikuttamaan kyselylomakkeen huolellisella laatimisella ja sen testaamisella koehenkilöillä välttääkseni vääринymmärrykset. Tutkimukseen osallistuville vastaajille kerroin kyselylomakkeen saatekirjeessä tutkimuksen tarkoituksesta ja tutkimusotoksen laajuudesta sekä korostin vastausten luottamuksellista käsittelyä. Toin myös ilmi sen, että jokainen vastaus on tärkeä. Kyselylomakkeet palautettiin nimettömänä ja aineistoa käsiteltiin sekä säilytettiin koko opinnäytetyön tekemisen ajan asianmukaisesti niin, että vastaajien anonymiteetti säilyi. Jälkeenpäin ajateltuna, olisin voinut lisätä kirjeeseen myös omat yhteystietoni mahdollisia kysymyksiä varten tai lisätäkseni lomakkeen palautusvaihtoehtoja.

Lähteiden käytössä ja teoreettisessa viitekehyksessä olen noudattanut asianmukaisia lainaus- ja lähdemerkintöjä. Lähteitä olen pyrkinyt käyttämään harkiten ja niiden valinnassa on huomioitu tarkoituksenmukaisuus, monipuolisuus ja ajantasaisuus. Vastaajien suoria lainauksia olen käyttänyt elävöittämään tekstiä, lisäämään tutkimuksen luotettavuutta ja tukemaan saatuja tuloksia sekä varmistamaan, ettei vastaajien oma ääni peity tehtyjen tulkintojen alle. Lainauksista on poistettu mahdolliset vastaajan tunnistamiseen liittyvät osat ja vastaajaan viittaava merkintä on korvattu kirjain-numero –tunnuksella tulosten analysoinnissa käytetyn muuttujaluettelon mukaan sen perusteella, onko vastaaja vanhempi vai työntekijä.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1. Vastaajien taustatiedot

Kaiken kaikkiaan 154:sta jaetusta lomakkeesta palautettiin 52 eli 34 %. Työntekijöiden vastausprosentti oli 50 % ja vanhempien 29 %. Vastausaktiivisuus jäi kokonaisuudessaan melko alhaiseksi, mutta eriteltynä vastaukset päivähoitoyksiköiden mukaan, huomataan että sekä päiväkotitippamäen (57 %), että Ryhmäperhepäiväkotit Rypäleen (60 %) osalta palautettujen lomakkeiden osuus nousee työntekijöiden osalta kattamaan reilusti yli puolet ja vanhempienkin osalta noin kolmasosaan kaikista perheistä (31 % ja 38 %). Sen sijaan erityisesti ryhmäperhepäiväkotit Pisarassa (10 %) olevien lasten vanhempien vastaukset jäivät alhaisiksi. Sekä vanhempien että työntekijöiden lomakkeista palautui vain yksi, joten Pisaran tuloksia ei voida yleistää koskemaan koko päivähoitoyksikköä.

Tosin kvalitatiivisen aineiston tilastollisen riittävyyden katsotaan toteutuvan kun vastaukset alkavat muistuttaa toisiaan tai toistumaan samanlaisena. Yksittäisessä tapauksessa tulee siis näkyviin sama mikä yleisemmälläkin tasolla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 182). Koska vastauksissa kokonaisuudessaan tuli selkeästi ilmi edellä mainittu toistuvuus, voidaan katsoa, että aineisto oli riittävä. Pisaran vastauksien ei voida katsoa olevan riittäviä yleistettäväksi, koska sekä työntekijöistä että vanhemmista kyselylomakkeen palauttaneita oli vain yksi molempia.

Vastausaktiivisuuteen uskon vaikuttaneen työntekijöiden kohdalla sen, että kyselylomakkeet jaettiin päivähoitajien toimesta, jolloin ne ikään kuin kuuluivat työnkuvaan. Kuitenkin mm. perhepäivähoitajien, sekä sivukylällä sijaitsevan ryhmäperhepäiväkotit Pisaran kohdalla lomakkeiden palauttamisen esteeksi ovat saattaneet nousta esim. työaikoihin tai sijaintiin liittyvät ongelmat. Jälkeenpäin ajateltuna olisi ollut hyvä tarjota vastaajille mahdollisuus lähettää lomake suoraan minulle niin halutessaan. Vanhempien kohdalla puolestaan vastausaktiivisuuteen on voinut vaikuttaa usea eri tekijä, kuten unohtaminen, useisiin muihin kyselyihin osallistuminen samanaikaisesti ja siitä

koitua kyllästyminen tai väsymys, kiire tai aihealueen kiinnostamattomuus. Taulukossa 1 on esitetty selkeytettyinä lasten ja työntekijöiden lukumäärää ja sijoittumista päivähoitoyksikköihin sekä kyselyyn vastanneiden lukumäärää ja vastausaktiivisuutta.

**TAULUKKO 1. Kyselyyn vastanneiden ja lasten jakautuminen päivähoi-
don eri yksikköihin sekä vastausprosentit**

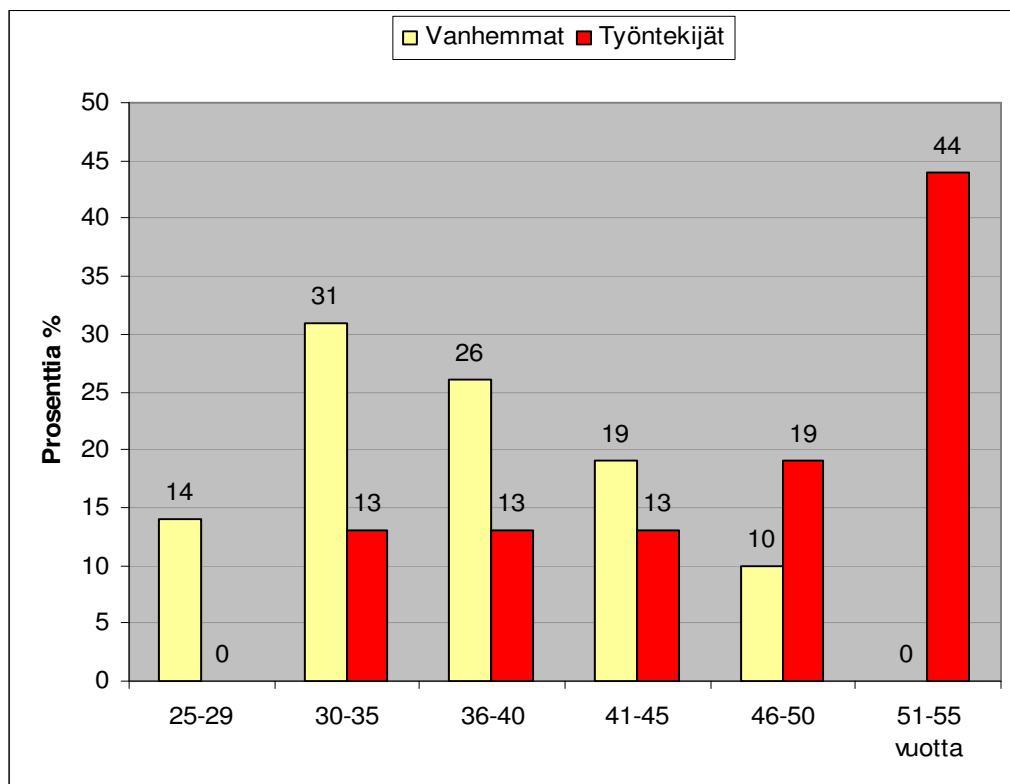
	Perhe- päivähoito	Päiväkoti Tippamäki	Ryhmäperhe- päiväkoti Rypäle	Ryhmäperhe- päiväkoti Pisara	Yhteen- sä
Työntekijöitä	19	7	5	3	34
Vastanneita työntekijöitä	9	4	3	1	17
Vastaus- prosentti	47 %	57 %	60 %	33 %	50 %
Lapsia	77	42	21	14	154
Perheitä	62	32	16	10	120
Vastanneita perheitä	18	10	6	1	35
Vastaus- prosentti	28 %	31 %	38 %	10 %	29 %

Vastaajien taustatietoina kysyttiin ikää ja ammattia tai tehtävänimikettä, sekä sitä, miten taiteet ja kulttuuri liittyvät vastaajan omaan ja lasten elämään. Työntekijöiden kohdalla kysyttiin myös työkokemusta päivähoitoalalla kokonaisuudessaan sekä nykyisessä työtehtävässä. Työntekijöiden tehtävänimikkeet sisälsivät, lastentarhan- ja esikouluopettajan, lastenhoitajan, lähihoitajan, perhepäivähoitajan ja ryhmäperhepäivähoitajan tehtävänimikkeet, joten vastaajat muodostivat tasaisen kokonaisuuden päivähoiton eri tehtävissä toimivasta henkilöstöstä.

Vanhempien ammattia kysyttiin lähinnä sen takia, että haluttiin selvittää, työskentelevätkö he taiteen ja kulttuurin parissa, jolloin aihepiiri olisi mahdollisesti sitä kautta selkeästi tutumpi. Ammattinimikkeet eivät suoranaisesti kertoneet työstä taiteiden parissa, mutta välillisesti aihe saattoi olla entuudestaan tuttu

myös työn kautta. Vastauksissa tämä ei kuitenkaan tullut ilmi lukuun ottamatta yhtä vastaajaa, joka kertoi olevansa koulutukseltaan artesaani. Kaksi vanhempista työskenteli päivähoitossa, joten he vastasivat sekä vanhemman että työntekijän näkökulmasta.

Työntekijöiden ikäjakauma antaa viitettä kunnan päivähoitohenkilöstön ikärakenteesta, joka tuo yhden ulottuvuuden viitekehukseen. Vanhempien ikäjakauma haluttiin tuoda esille kunnan lapsiperheiden tämän hetkisen rakenteen selventämiseksi. Kuviossa 2 esitetään selkeästi vastaajien ikäjakauma.

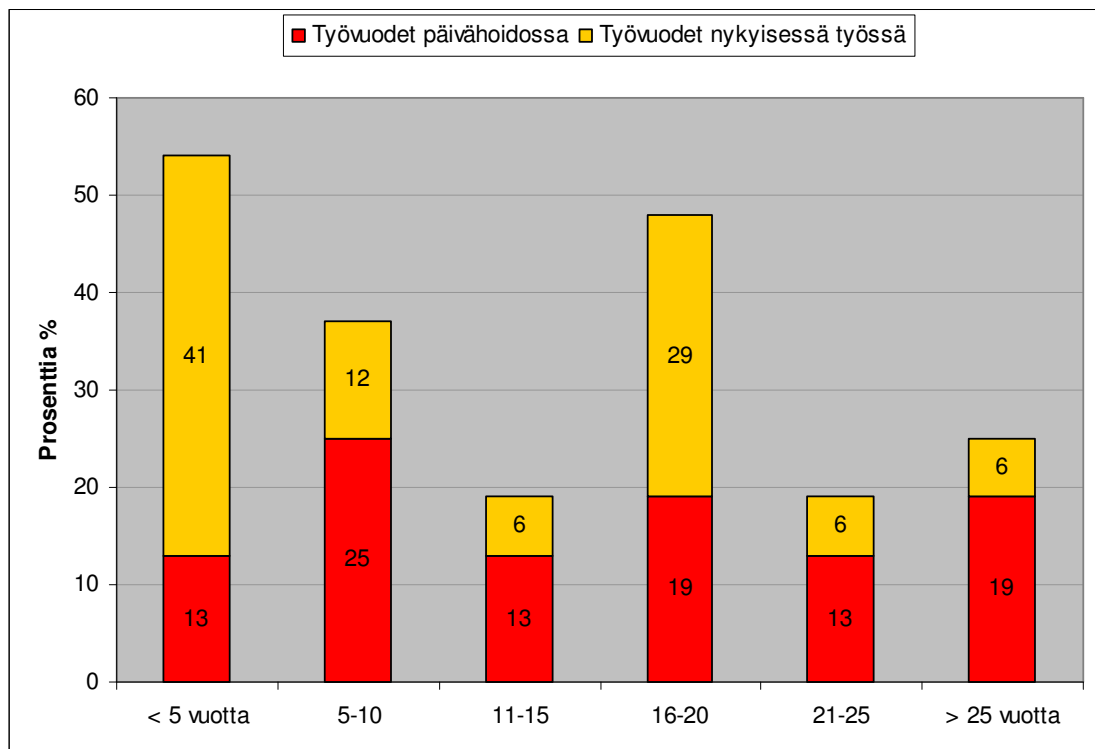

KUVIO 2. Vastaajien ikäjakauma

Työntekijöiden keskimääräinen ikä oli 47 vuotta ja vastaajien iät vaihtelivat 30–55 vuoden välillä. Yksi työntekijä ei merkinnyt ikäänsä. Vanhempien keskimääräinen ikä oli puolestaan 38 vuotta ja vastaajien iät vaihtelivat 25–49 vuoden välillä. Lomakkeen yhdessä täyttäneiden vanhempien kohdalla laskennassa otettiin huomioon molempien iät. Palautetuista lomakkeista äidin täyttämiä oli 25, isien täyttämiä 3 ja molempien vanhempien täyttämiä 7. Työntekijöistä kaikki vastanneet olivat naisia.

Kyselyyn vastanneiden vanhempien päivähoitossa olevien lasten yhteislukumäärä oli 51, joka kattaa n. 33 % Karstulan kunnan päivähoitossa olevista lapsista. Luku on melko pieni, johon on saattanut vaikuttaa ainakin se, että vastauksista puuttuivat suurelta osin alle 2-vuotiaat lapset, joiden kohdalla perushoidon on mahdollisesti koettu olevan niin keskeisessä asemassa, ettei kyselyä ole koettu mielekkääksi. Lasten keskimääräinen ikä oli 4 vuotta ja vastanneiden lapsista tyttöjä oli 25 ja poikia 26.

Työntekijöiden taustatiedoissa kysyttiin sekä työvuosia päivähoitossa yleensä että työvuosia nykyisessä työssä. Kysymyksellä haluttiin selvittää työssä pitkään olleiden ja vasta alalle tulleiden suhdetta. Työssä pitkään olleiden työntekijöiden saama kokemus ja vasta alalle tulleiden tuomat uudet näkökulmat täydentävät toisiaan ja luovat henkilöstörakenteesta monipuolisen. Vastaaajien työkokemus päivähoitoalalla vaihteli tasaisesti muutamasta kuukaudesta kahteenkymmeneenyhdeksään vuoteen, kuten kuviosta 3 voi nähdä.

KUVIO 3. Työntekijöiden työkokemus päivähoiton tehtävissä

5.2. Taiteellisen toiminnan rooli vastaajien omassa elämässä

Aikuisen rooli lasten elämässä on olennainen, joten oli tarpeellista selvittää sekä vanhempien että työntekijöiden omia taiteeseen ja kulttuuriin liittyviä harrastuksia ja mielenkiinnon kohteita mahdollisena taustavaikuttajana lasten taidekasvatuksen toteuttamisessa. Kysyin kuinka merkittävässä roolissa taiteet ja kulttuuri ovat vastaajien elämässä, eli harrastavatko he tai ovatko muutoin kiinnostuneita taiteellisesta toiminnasta ja kulttuurista yleensä. Työntekijöiden kohdalla huomioitiin myös taiteisiin ja kulttuuriin liittyvät koulutukset kurssit tai harrasteryhmät, jotka saattoivat liittyä sekä työhön että vapaa-aikaan. Saadut vastaukset jaottelin neljään eri ryhmään sen perusteella, kuinka monta erilaista mainintaa vastauksista ilmeni vastaajaa kohti. Suluissa oleva luku ilmoittaa mainintojen määrän per henkilö, kirjaintunnus viittaa vanhempien (V) ja työntekijöiden vastauksiin (T):

	V	T	Kaikki vastaajat
<i>Ei lainkaan, tai ei vastausta (0):</i>	17 %	26,5 %	22 %
<i>Jossain määrin (1-2):</i>	43 %	38 %	41 %
<i>Merkittävässä (3-4):</i>	26 %	9 %	17 %
<i>Erittäin merkittävässä (5>):</i>	14 %	26,5%	20 %

Vanhemmat mainitsivat 31 erilaisella termillä mielenkiintonsa kohdetta tai harrastusta. Musiikki eri muodoissaan oli selkeästi yleisin, sillä se mainittiin 27 kertaa, sitten kädentaidot (16), kirjallisuus (13), draama (9), kuvallinen ilmaisu (6) ja viimeisenä edellä mainittuihin kategorioihin suoraan sopimattomat museoissa ja näyttelyissä käyminen (2). Työntekijät mainitsivat 28 erilaisella termillä kiinnostuksiaan ja harrastuksiaan sekä 25 termillä erilaisia taiteisiin ja kulttuuriin liittyviä koulutuksia, kursseja, harrasteryhmiä. Yleisimmin mainittu harrastusmuoto oli kädentaidot eri muodoissaan (13), mutta miltei yhtä suosittuja harrasteita olivat draama (11) ja musiikki(10). Kuvallisen ilmaisun (6) eri muodot ja kirjallisuus (5) sekä muihin luokkiin sopimattomat erilaiset näyttelyt (5) ja kiinnostus muiden maiden kulttuuria (1) kohtaan jäivät vähäisemmälle osalle maininnoissa. Koulutuksista, kursseista ja harrasteryhmistä yleisimpiä olivat musiikkiin (7) ja kädentaitoihin (6) liittyvät taidemuodot, sitten kuvalliseen ilmaisuun (4) ja draaman piiriin kuuluvat toiminnot. Lisäksi mainittiin mm.

esittävä ja kädentaitojen kurssi, lapsityöntekijäpäivät sekä luovan toiminnan kurssi (3).

Taulukosta 2 ilmenee tarkemmin yleisimmin mainitut taiteen muodot sekä vanhempien että työntekijöiden osalta. Taulukkoon on merkitty vain ne maininnat, joita oli enemmän kuin yksi, joten jaottelu kertoo vain harrastusten yleisyydestä, ei siitä valtavasta taidelajien kirjosta, joka vastauksissa ilmeni. Alleviivatut toiminnot viittaavat työntekijöiden yleisimmin mainittuihin koulutuksiin, kursseihin tai harrasteryhmiin, jotka liittyvät sekä vapaa-aikaan että ammattiin suoraan liittyviin toimintoihin.

TAULUKKO 2 Vanhempien ja työntekijöiden eniten mainitsemat taide- muodot

Vanhemmat	Työntekijät
Musiikki (8) Musiikin kuuntelu (5) Laulaminen, kuten laulutunnit ja kuorolaulu (5) Soittaminen, kuten piano ja haitari (5) Konsertit (2)	Kädentaidot (3) Savityöt (2) Askartelu (2) Ompelu (2) <u>Savityöt (2)</u> <u>Käsityöt (2)</u>
Kädentaidot / käsityöt (9) Askartelu (4) Ompelu (2)	Teatteri, teatterissa käyminen (7)
Kirjallisuus (3) Lukeminen, runot (9)	Tanssiminen (2) <u>Tanhu (2)</u> <u>Laulaminen (2)</u>
Teatteri (5)	Kirjallisuus, lukeminen, runot (5)
Elokuvat (2)	<u>Ammatilliset kurssit ja koulutukset (5)</u>
Kuvataide (2) Maalaaminen (2)	Näyttelyt (3) Taidenäyttelyt (2)
	Piirtäminen (4)
	Konsertit (3)

Vastausten perusteella pitäisin aikuisten runsaiden omien harrastusten ja mielenkiinnon kohteiden olevan keskeisiä taustatekijöitä siinä, kuinka paljon taidekasvatusta ylipäättään arvostetaan. Aikuinen kasvattaa lasta paitsi tietoisilla myös tiedostamattomilla periaatteilla, joten jokaisen kasvattajan elämän ja persoonallisuuden keskeiset asiat heijastuvat myös lapseen. Tästä näkökulmasta pidän aikuisten harrastuksia ja mielenkiinnon kohteita välillisesti vaikuttavina tekijöinä lasten taidekasvatuksessa. Myös Riihelä (1994) toteaa, lasten kanssa toimiessa kenties tärkeintä on se mitä tapahtuu lapsen ja aikuisen välillä (Riihelä 1994, 9). Sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitys arvojen ja asenteiden siirtymisessä on siis keskeisessä roolissa taidekasvatuksen toteuttamisessa.

Lasten harrastukset

Lasten harrastuksia ja kotona korostuvia taiteen muotoja kysyttiin vanhemmilta, jotta saataisiin kuva siitä, mistä lapset ovat kiinnostuneet päivähoiton ulkopuolella ja kuinka paljon lapset yleensä niitä harrastavat. Lisäksi halusin jossain määrin selvittää, miten paljon vanhempien omat harrastukset vaikuttavat lasten harrastuksiin tai ovatko harrastukset yhteisiä muiden perheenjäsenten kanssa. Käytin lasten kohdalla samaa jaottelua kuin aikuistenkin, eli vanhempien vastausten perusteella jaottelin taiteelliseen toiminnan roolin lasten elämässä neljään eri ryhmään sen perusteella, kuinka monta erilaista mainintaa vastauksista ilmeni vastaajaa kohti.

<i>Ei lainkaan, tai ei vastausta (0):</i>	20 %
<i>Jossain määrin (1-2):</i>	29 %
<i>Merkittävässä (3-4):</i>	31 %
<i>Erittäin merkittävässä (5>):</i>	20 %

Selkeästi suosituin lasten harrastus oli musiikki, joka mainittiin 50 kertaa eri muodoissaan. 35 vanhemmasta jopa 21 ilmoitti musiikin kuuluvan jossain muodossa lapsen harrastuksiin ja kiinnostuksen kohteisiin, 4 vanhempaa ei vastannut ja 6 ei ollut maininnut musiikkia. Seuraavaksi yleisimpiä harrastuksia olivat kuvalliseen ilmaisuun (16) ja kädentaitoihin (12) liittyvät harrastukset ja vähiten mainittiin draamaan (6) ja kirjallisuuteen (5) liittyviä harrastuksia. Vanhemmat mainitsivat 91 eri termillä lasten taiteelliseen toimintaan viittaavia

harrasteita. Yleisesti ottaen vain 3 vanhempaa (edellä mainitun 4 vastaamatta jättäneen lisäksi) ilmoitti, ettei lapsella ole mitään taiteisiin tai kulttuuriin liittyviä harrastuksia tai kiinnostusta. Voidaan siis todeta, että taiteellisella toiminnalla on keskimäärin merkittävä rooli lasten ja heidän perheidensä elämässä.

Taulukossa 3 on listattu lasten harrastuksista ne, jotka mainittiin useammin kuin kerran, kuten taulukossa 2 aikuisten kohdalla.

TAULUKKO 3 Lasten yleisimmät harrastusmuodot

Musiikki (8)	Askartelu (7)
Laulaminen (10)	
Musiikkileikkikoulu (8)	
Tanssiminen (7)	
Musiikin kuuntelu (6)	
Kansanmusiikkikerho (2)	
Piirtäminen (11)	Satujumppa (2)
Kuvataidekoulu (2)	Rooli- ja mielikuvitusleikit (2)
	Lukeminen (4)

Pääosin yhteys lasten ja heidän vanhempiensa harrastusten välillä on melko yleinen; 31 vastanneesta vanhemmasta 23 vanhemman harrastukset ovat ainakin osittain samoja kuin lasten. Näistä 8 vanhempaa ilmaisi suoraan harrastuksen olevan yhteinen joko koko perheelle tai vähintään kahdelle perheenjäsenelle. 15 vanhemman kohdalla harrastusten samankaltaisuus viittaa siihen, että muun perheen harrastukset ovat yhteneväisiä lasten harrastusten kanssa. Vastaukset eivät kuitenkaan kerro sitä, missä määrin vanhempien omat mielenkiinnon kohteet vaikuttavat lasten kiinnostumiseen taiteellisesta toiminnasta ja miten paljon lapsen harrastuksen valintaan vaikuttaa lasten oma persoonallisuus. Luonnollista on tietenkin se, että keskeisessä roolissa lasten kasvuympäristössä ovat vanhemmat ja siten myös perhekulttuuri rakentuu usein heidän näköisekseen. Mielenkiintoinen oli kuitenkin yhden vanhemman kommentti, joka erosi selkeästi muista vastauksista ristiriitaisuudellaan lapsen ja vanhemman harrastusten välillä. Kysyin, harrastaako vastaaja itse tai onko kiinnostunut taiteista ja kulttuurista.

"Ei sitten tippaakaan" Joskus 'omena' näköjään tipahtaa kauaskin puusta. En ollut edes ikinä ennen käynyt teatterissa, mutta nyt tämän lapsen kanssa kolmekin kertaa katsomassa samaa näytöstä!" V20

Vastaus kertoo mielestäni hyvin siitä, kuinka lapset voivat muuttaa vanhempinsa elämää eri tavoin ja toisaalta siitä, että myös lapsi voi olla ohjaamassa vanhempien harrastusten syntyä. Voidaan sanoa, että sekä lapset että aikuiset opettavat toisilleen uutta ja rakentavat omaa perhekulttuuriaan omalla persoonallaan.

Myös kotona taiteisiin liittyvistä asioista korostui eniten musiikki (30) eri muodoissaan, kuten musiikin kuuntelu (6), laulaminen (5) ja tanssiminen (4). Toiseksi yleisin oli kuvallinen ilmaisu (18), jossa erityisesti piirtäminen (8) ja maalaaminen (2) nousivat suosituiksi. Lasten harrastuksilla ja kotona tehtävillä asioilla on siis selkeä yhteys ja ylivoimaisesti korostunein taiteellisen toiminnan laji lapsiperheissä on musiikki. Sen rooli on merkittävä sekä vanhempien kiinnostuksen kohteissa että myös lasten harrastuksissa ja kodissa yleensä.

5.3. Taidekasvatuksen merkitys

Taidekasvatuksen merkityksestä ovat osittain kertoneet jo aiemmin kerrotut tulokset, mutta kyselylomakkeen Likert-asteikon avulla ne saatiin selkeästi mitattavaan ja vertailtavaan muotoon, jota avointen kysymysten vastaukset tukivat. Tarkoituksena oli selvittää ja havainnollistaa missä roolissa esteettinen orientaatio, johon taidekasvatus pääosin sisältyy, on päivähoidon kokonaisuudessa ja missä suhteessa eri taiteen lajeja pidetään tärkeänä tai vähemmän tärkeänä. Erityisesti olen pyrkinyt vertaamaan työntekijöiden ja lasten vanhempien näkemyksiä asiasta, kuten olen väljästi tehnyt edellisessäkin kappaleessa, nähdäkseni eroavatko näkemykset toisistaan vai ovatko ne yhdenmuukaisia. **Ryhmäperhepäiväkoti Pisanan kohdalla tulokset eivät ole yleistettävissä** palautettujen vastausten vähäisen määrän takia, enkä ole niitä siksi ottanut huomioon numeraalisten vastausten osalta taulukoissa 6 ja 8. Pisarasta lomakkeen palauttaneiden yhden työntekijän ja yhden vanhemman

vastausten mukaan *kaikki* kuvioissa 5-8 mitattavat asiat olivat 5 arvoisia, eli erittäin tärkeitä.

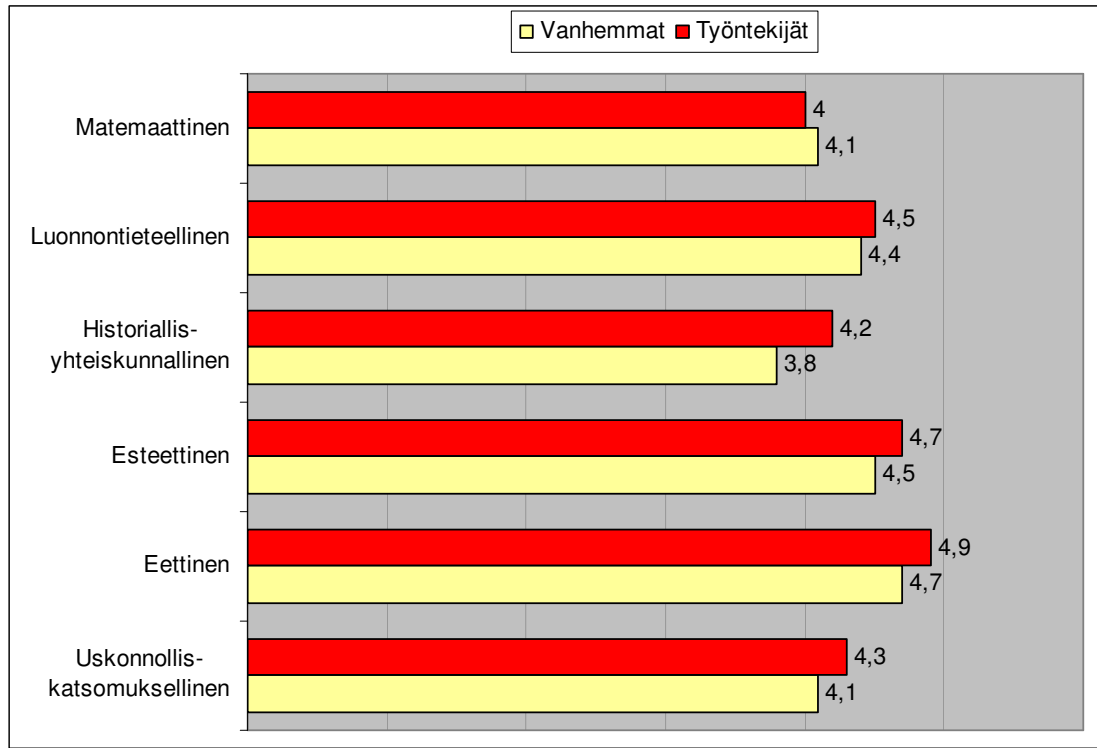
Kuviossa 4 näkyvät kaikkien vastaajien näkemykset päivähoidon sisällöllisten orientaatioiden merkityksestä lasten kasvun ja kehityksen tukijana. Vastaajille annettiin mahdollisuus ilmaista numerolla mielipiteensä sen mukaan kuinka tärkeänä he pitävät kutakin sisältöaluetta. Päivähoiton sisältöalueita pyrittiin kyselylomakkeessa avaamaan muutamalla avainsanalla vastaamisen helpottamiseksi:

- Matemaattinen (esim. laskeminen, vertailu, päättelyminen, ongelmanratkaisu)
- Luonnontieteellinen (esim. luonto, havainnointi, tutkiminen, kokeileminen)
- Historiallis-yhteiskunnallinen (esim. menneisyys, perinteet, lähiympäristö, kotiseutu, juuret)
- Esteettinen (esim. tunteet, kuvittelu, havaitseminen, luovuus)
- Eettinen (esim. arvot, normit, kunnioitus, oikeudenmukaisuus, tasa-arvo)
- Uskonnollis-katsomuksellinen (esim. ihmettely, kysymykset/vastaukset, pohdinta, suvaitsevaisuus, hiljaisuus)

Numerot viittaavat vastausvaihtoehtoina olleisiin määreisiin 1-täysin turhaa, 2-ei lainkaan tärkeää, 3-jokseenkin tärkeää, 4-tärkeää, 5-erittäin tärkeää ja 6-en osaa sanoa. Vastausvaihtoehtoa 6 ei kuitenkaan kukaan käyttänyt. Kuvio luo viitekehystä esteettisen orientaation merkityksestä suhteessa muihin orientaatioihin

Kuten kuviosta 4 voidaan nähdä, sekä vanhemmat että työntekijät nostavat tärkeimmäksi eettisen orientaation. Esteettinen orientaatio nousee vanhempien ja työntekijöiden vastauksissa heti toiselle sijalle, joten se nähdään keskeisessä roolissa päivähoiton kokonaisuudessa. Tosin on huomattava, että kaikkia osa-alueita pidetään vähintään jokseenkin tärkeänä tai tärkeänä, eivätkä orientaatioiden väliset erot ole kovinkaan suuria. Tämä kertoo siitä, että päivähoiton kokonaisuudessa kaikkia osa-alueita pidetään lapsen näkökulmasta suunnilleen yhtä tärkeinä ja että ne ovat tasapainossa toistensa kanssa. Päi-

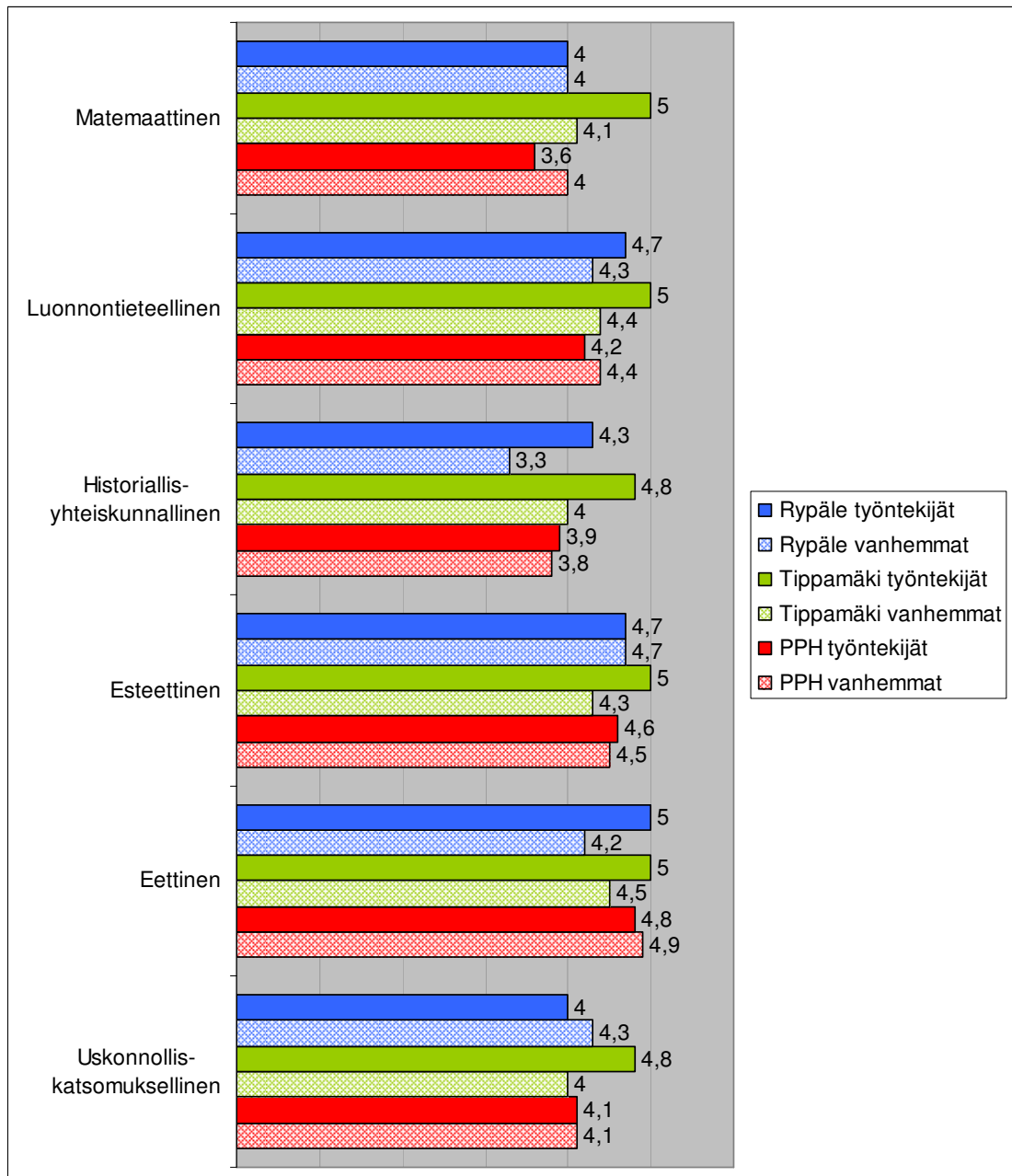
vähoidon kokonaisuudessa esteettinen sisältöalue nousee merkittäväksi alueeksi ja kertoo siitä, että taiteellista toimintaa pidetään tärkeänä tekijänä lapsen kokonaisvaltaisessa kasvussa ja kehityksessä.

KUVIO 4. Sisällöllisten orientaatioiden merkitys lapsen kasvun ja kehityksen tukijana kaikkien vastanneiden mukaan

Vanhempien ja työntekijöiden näkemykset ovat myös melko yhdenmukaiset, suurin eroavaisuus (0,5 pisteyksikön ero) on nähtävissä historiallis-yhteiskunnallisen orientaation kohdalla, jonka työntekijät näkevät olevan jonkin verran tärkeämpää kuin vanhemmat. Kokonaisuudessaan työntekijät pitävät kaikkia muita sisältöalueita hieman tärkeämpänä kuin vanhemmat, lukuun ottamatta matemaattista orientaatiota, jonka vanhemmat näkevät olevan aavistuksen tärkeämpää kuin työntekijät. Keskimäärin työntekijöiden ja vanhempien mielipiteet eroavat toisistaan vain 0,2 pisteyksikön verran, joten näkemykset ovat hyvin samansuuntaiset.

Kuviosta 5 selviävät päivähoiton yksikkökohtaiset vastaukset, joissa eroja syntyy hieman enemmän kuin kaikkien vastaajien vastauksissa yhteensä. Kuten jo edellä sanottiin, tässä kuviossa ei ole huomioitu Pisaran vastauksia.

KUVIO 5. Sisällöllisten orientaatioiden merkitys eriteltynä päivähoitoyksiköiden mukaan (huom. Pisara puuttuu)

Päivähoitoyksiköittäin eritellyissä näkemyksissä selviävät yksityiskohtaisemmin työntekijöiden ja vanhempien mielipiteet. **Rypäleen** työntekijät pitävät luonnontieteellistä (0,3 pisteyksikön ero), historiallis-yhteiskunnallista (1 pisteyksikön ero) ja eettistä orientaatiota (0,8 pisteyksikön ero) hieman tärkeämpänä kuin vanhemmat, kun taas matemaattisesta ja esteettisestä orientaatiosta he ovat yhtä mieltä. Uskonnollis-katsomuksellista orientaatiota vanhemmat pitävät jonkin verran tärkeämpänä kuin työntekijät (0,3 pisteyksikön ero). Kes-

kimäärin mielipiteet eroavat Rypäleessä 0,4 pisteyksikön verran. Tärkeimpänä sisältöalueena työntekijät pitivät eettistä ja vanhemmat esteettistä.

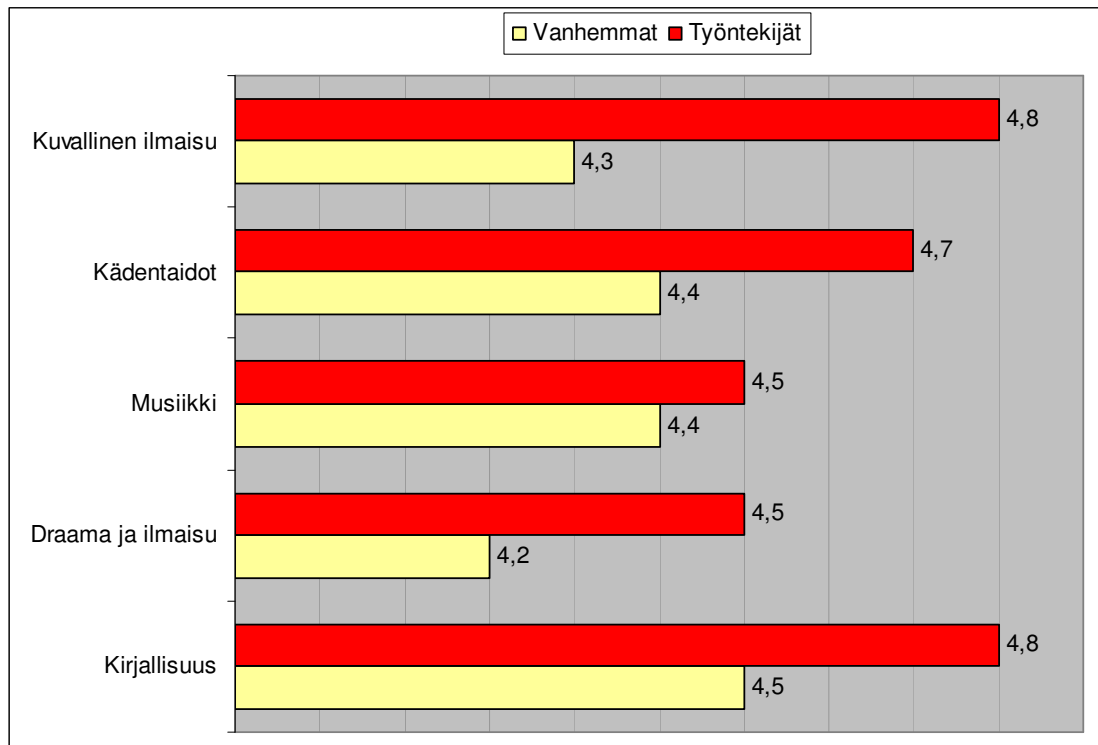
Tippamäen työntekijät ovat antaneet kaikille sisältöalueille korkeat pisteet ja pitävät kaikkia alueita tärkeämpinä kuin vanhemmat. Ero vanhempien ja henkilöstön näkemysten välillä on selkeä, keskimäärin 0,7 pisteyksikköä. Sekä vanhemmat että työntekijät pitävät eri sisältöalueita vähintään 4 pisteyksikön arvoisena, eli ne muodostavat korkealle arvostetun kokonaisuuden olemalla tärkeitä tai erittäin tärkeitä. Tärkeimmiksi sisältöalueiksi samalla pistemäärällä työntekijät nostavat matemaattisen, luonnontieteellisen, esteettisen ja eettisen orientaation, kun taas vanhemmat pitävät tärkeimpänä eettistä orientaatiota.

Perhepäivähoidon vastaukset eroavat vastauksillaan muista yksiköistä siinä, että vanhemmat pitivät kaikkia muita sisältöalueita tärkeämpinä tai yhtä tärkeinä kuin työntekijät, paitsi historiallis-yhteiskunnallista ja esteettistä orientaatiota, joita perhepäivähoitajat pitivät 0,1 pisteyksikköä tärkeämpinä kuin vanhemmat. Perhepäivähoidon osalta on huomattava kuitenkin, että siinä vanhempien ja työntekijöiden mielipiteet erosivat vähiten muihin päivähoitoyksikköihin verrattuna, vain 0,2 pisteyksikköä. Perhepäivähoidossa työntekijät ja vanhemmat ovat yhtä mieltä siitä, että eettinen orientaatio on tärkein päivähoidon kokonaisuudessa. Kaiken kaikkiaan perhepäivähoidon pistemäärät olivat keskimäärin alhaisempia kuin Rypäleessä ja erityisesti Tippamäellä. Tämä saattaa johtua työn luonteen erilaisuudesta, sillä perhepäivähoidossa perushoito korostuu päiväkoteja enemmän. Tosin vanhempien vastaukset olivat osittain ristiriidassa toistensa kanssa, sillä toiset toivat ilmi mielipiteensä taidekasvatuksen tarpeesta lapsen elämässä hoitopaikasta riippumatta, toiset puolestaan totesivat taidekasvatuksen olevan perhepäivähoidossa vähemmän tarpeellista.

Kuviossa 6 näkyvät kaikkien vastaajien näkemykset taidekasvatuksen eri toimintamuotojen merkityksen arvottaminen numeraalisessa muodossa. Tarkoituksena ei ollut laittaa eri taidelajeja paremmuusjärjestykseen, vaan hahmottaa missä määrin mitään ilmaisun keinoa pidetään tärkeänä. Myös toimintamuotojen avuksi oli annettu avainsanoja selkeyttämään niiden sisältöä:

- Kuvallinen ilmaisu (esim. piirtäminen, maalaaminen)
- Kädentaidot (esim. muovailu, rakentelu, kolmiulotteiset työt)
- Musiikki (esim. kuunteleminen, laulaminen, soittaminen, tanssi)
- Draama ja ilmaisu (esim. teatteri, nukketeatteri, roolileikit, liikuminen)
- Kirjallisuus (esim. lukeminen, kuunteleminen, katselu)

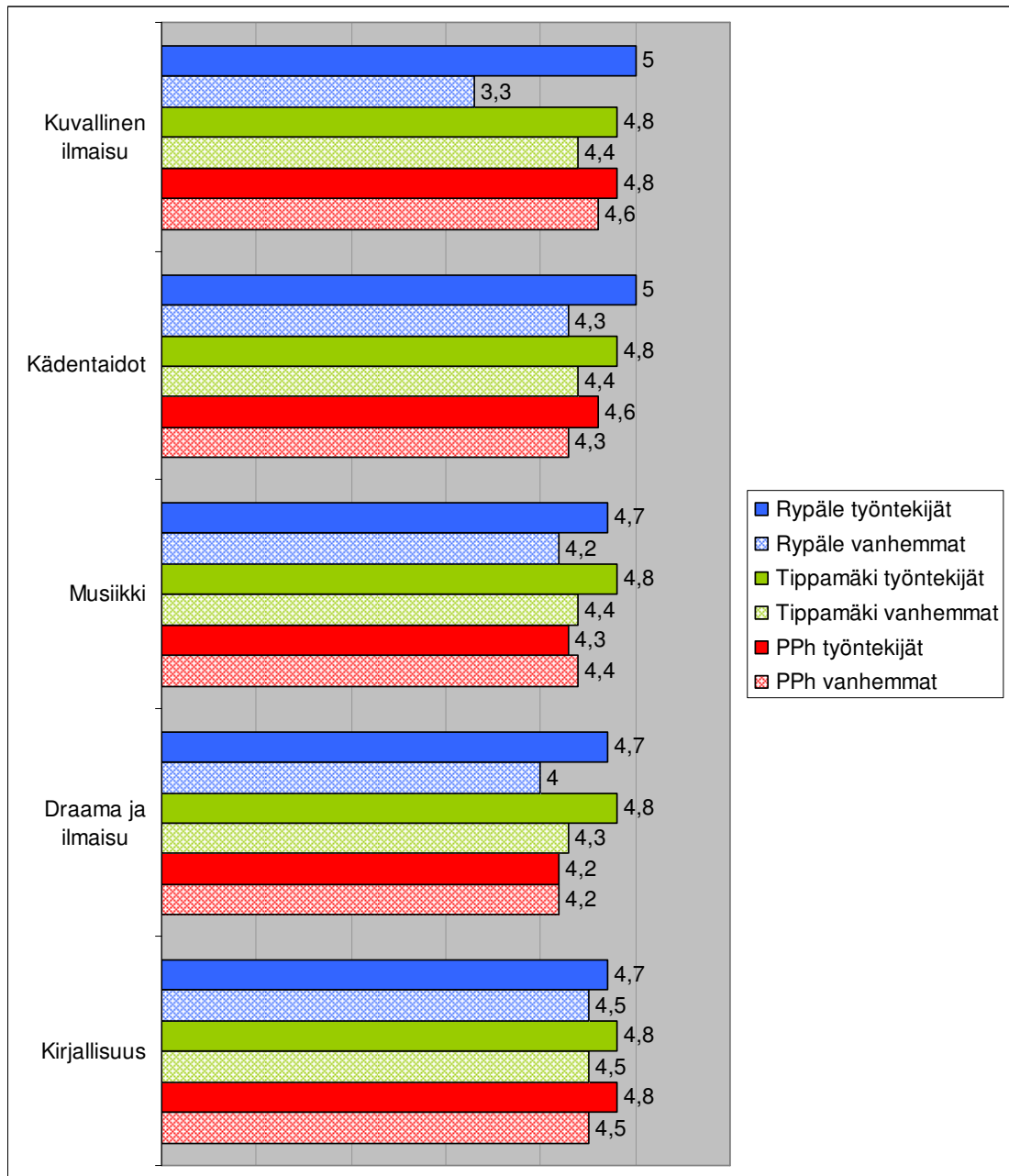
KUVIO 6. Taidekasvatuksen eri toimintamuotojen merkitys lapsen kasvun ja kehityksen näkökulmasta kaikkien vastanneiden mukaan

Kuviossa 6 on selkeästi esitetty annettujen vastausten tulokset. Olennaista siinä on se, että kaikkia taiteen lajeja arvostetaan melko tasaisesti ja ne nähdään tärkeinä tai erittäin tärkeinä. Korkeimmalle arvostettuja työntekijöiden vastauksissa olivat kuvallinen ilmaisu ja kirjallisuus. Vanhemmat puolestaan nostivat kirjallisuuden keskimääräisesti tärkeimmäksi. Kuvallisen ilmaisun kohdalla vastaajien mielipiteet eroavat eniten (0,5 pisteyksikköä), mutta kokonaisuuden huomioiden ero on edelleen hyvin pieni.

Edellä olleissa kuvioissa olennaista on myös se, että työntekijät ovat kaikkien lajien kohdalla pisteyttäneet ne korkeammalle kuin vanhemmat ja mielipiteiden

erot ovat kaikissa muissa paitsi musiikissa melko selkeät. Mielenkiintoista on myös nähdä musiikin sijoittuminen ylipäätään sekä vanhempien että työntekijöiden vastauksissa, kun muistetaan musiikin olleen ylivoimaisesti keskeisin lasten harrastus sekä kotona että muualla.

Kuviossa 7 on taas eritelty päivähoiton yksikkökohtaukset vastaukset. Pisaran vastaukset puuttuvat myös tästä kuviosta.

KUVIO 7. Taidekasvatuksen eri toimintamuotojen merkitys eriteltyinä päivähoitoyksiköiden mukaan (huom. Pisara puuttuu)

Vastaukset mukailevat vastaajien keskimääräisiä vastauksia muutoin paitsi musiikin osalta, jota vanhemmat pitävät aavistuksen työntekijöitä tärkeämpänä perhepäivähoidossa. Kaiken kaikkiaan erot ovat hyvin pieniä, eivätkä eroa toisistaan juuri lainkaan. Ainut merkittävä ero syntyy Rypäleen työntekijöiden ja vanhempien välillä kuvallisen ilmaisun suhteen. Siinä mielipiteet eroavat merkittävästi, jopa 1,7 pisteyksikköä. Tulosten perusteella perhepäivähoidon kohdalla näkemuserot ovat keskimäärin pienimpiä (0,2 pisteyksikköä), kun taas Rypäleen kohdalla ne eroavat eniten (0,8 pisteyksikköä).

Avoimen kysymyksen vastausten perusteella päivähoitossa toteutetaan kaikkia taidemuotoja suhteellisen tasaisesti, mutta kuvallinen ilmaisu ja siinä maa-laaminen ja piirtäminen korostuvat toiminnassa hieman. Kädentaidot, musiikki ja kirjallisuus ovat kuitenkin miltei yhtä yleisiä toimintamuotoja. Samanlaisiin tuloksiin on päästy jo vuoden 1990 Keski-Suomen läänin taiteen perusopetus-työryhmän muistiossa, jonka mukaan kirjallisuus, kuvataide ja musiikki olivat yleisimpiä taidemuotoja (Taideopetus 1990, 29). Näyttäisi siis siltä, ettei taidekasvatuksen toteuttamisessa tässä suhteessa ole tapahtunut suurta muutosta.

Draaman eri keinot jäivät vähäiseen rooliin, sillä vain muutama vastaaja mainitsi niiden olevan selkeässä roolissa päivähoitossa. Toteutettava toiminta myötäilee vastausten mukaan lasten omia toiveita ja päivähoitossa eri taiteen lajit korostuvat niiden mukaan. Tosin työntekijöiden arvelemana, draama eri muodoissaan vaikuttaa olevan lapsille hyvin mieluisaa, joten mahdollisesti sitä olisi tarpeen lisätä taidekasvatuksen kokonaisuudessa. Kuten kuviossa 7 nähdään, draamaa pidetään suhteutettuna muihin taiteen lajeihin vähiten tärkeänä, joten aikuisten arviot ja lasten mielipiteet eivät ole tasapainossa lapsilähtöisyyden näkökulmasta katsottuna. On kuitenkin huomioitava, että tämä opinnäytetyö tuo lapsen äänen esiin vain välillisesti.

Työntekijöiden omia vahvuuksia kysyttäessä musiikki oli yleisin (11), sitten kädentaidot (9) ja kuvallinen ilmaisu (8). Kirjallisuuden (7) ja draaman (6) käyttö omana vahvuutena työssä mainittiin myös melko useassa vastauksessa, joten voidaan sanoa, että erilaiset vahvuusalueet jakautuvat päivähoitossa melko tasaisesti henkilöstön kesken.

Kuvioiden tulokset ovat suuntaa antavia, sillä ei voida olla varmoja kuinka tuttuja sisällölliset orientaatiot ja taidekasvatuksen eri muodot ovat vastaajille. Kyselylomakkeessa pyrittiin hieman avaamaan eri termejä ja helpottamaan asian hahmottamista, mutta ei voida taata, että annettu tieto olisi ollut riittävää. On mahdotonta tietää kuinka paljon kyselylomakkeessa annetut avainsanat ovat suunnanneet vastaajien ajatuksia, mutta pelkkien sisältöalueiden nimien varaan muotoiltu kysymys olisi varmasti jäänyt liian vaikeaksi tai epäselväksi. Yksi vanhemmista toi kuitenkin viimeisessä, lisätietoja koskevassa kysymyksessä ilmi, että käsitteiden jakaminen osiin auttoi paitsi lomakkeen täytössä myös huomaamaan taidekasvatuksen olevan perusluonteeltaan hyvin arkista vaikeasti ymmärrettävästä termistä huolimatta.

”Taidekasvatus on sanana monelle vaikea ymmärtää, mutta kun sitä helpottaa / pilppoo eri osiin kädentaidot, musiikki, draama, kirjall., kuvall. ilmaisu, niin jokainen huomaa että sehän kuuluu jokaisen lapsiperheen arkeen. Vaikea sana siis pitää sisällään tutut asiat. Kiitos!” V14

Taidekasvatuksen hyödyllisyys

Vastaajilta kysyttiin mitä hyötyä taidekasvatuksesta heidän mielestään on. Vastausten perusteella pyrittiin luomaan kuvaa taidekasvatukseen asennoitumiseen ja hahmottamaan kuinka paljon taidekasvatuksen hyödyistä tiedetään. Sekä työntekijöiden että vanhempien vastauksista tuli ilmi, että taidekasvatuksen nähdään tarjoavan lapselle useita eri rakennusaineita sekä fyysisestä, psyykkisestä, sosiaalisesta että emotionaalaisesta näkökulmasta. Työntekijät mainitsivat 31 erilaista ilmausta taidekasvatuksen hyödyistä joka on keskimäärin 2 ilmausta vastaajaa kohti. Vanhempien käyttämiä eri ilmauksia oli 37 (2 vanhempaa ei vastannut), joka on keskimäärin 1 ilmaus vastaajaa kohti.

Työntekijöiden vastauksissa taidekasvatuksen hyödyistä tulivat yleisimmin ilmi:

- kädentaitojen oppiminen ja motoriikan kehittyminen
- lapsen itseilmaisun ja tunteiden ilmaisun kehittyminen
- itsetunnon ja persoonallisuuden kehittyminen
- sosiaalisuuden kehittyminen
- mielikuvituksen kehittyminen

- ilon ja elämysten kokeminen
- taidekasvatuksen hyödyt useisiin eri osa-alueisiin

"TAIDETTA, LUOVUUTTA tarvitaan elämässä! 'Elämä on taulu jonka voi itse maalata'." T3

Vanhempien vastaukset liittyivät puolestaan eniten seuraaviin asioihin taidekasvatuksen hyödyistä:

- tukee ja ruokkii luovuutta
- lapsi itseilmaisun ja tunteiden ilmaisun kehittyminen
- itsetunnon kehittyminen
- sosiaalisuuden kehittyminen
- uusien taitojen oppiminen
- mielikuvituksen kehittyminen
- lapsen ajatusmaailman ja maailmankatsomuksen avartuminen
- ilon ja elämysten kokeminen, myös koko perheelle
- kädentaitojen oppiminen ja motoriikan kehittyminen
- tukee oppimaan oppimista
- opettaa hahmottamaan paremmin ympäristöä ja muita ihmisiä
- antaa eväitä elämään

"Lapsemme hoitopaikassa on runsaasti mielestäni askartelua, piirtämistä, maalaamista, mikä on hieno asia! Lapsemme on hoidon aloittamisen jälkeen kehittynyt valtavasti juuri tällä 'alalla' ---." V22

Vastausten luonteen, monipuolisuuden ja määrän huomioon ottaen on selvää että taidekasvatus nähdään tärkeänä lapsen kasvua ja kehitystä tukevana tekijänä. Vastaukset olivat runsaita ja melko samansuuntaisia. Tunteiden käsittely ja ilmaiseminen, itsetunnon kehittyminen ja mahdollisuus onnistumisen kokemuksiin tulivat selvästi esille monipuoliseen oppimiseen liittyvien seikkojen ohella. Kaikissa vastauksissa tuli esille taidekasvatuksen positiivinen vaikutus lapsen kehitykseen. Näin ollen tulokset tukevat teoriaosuudessa käsittelemääni viitekehystä taidekasvatuksen monipuolisista eduista.

5.4. Näkemyksiä kasvattajan roolista

Yhdessä avoimessa kysymyksessä vastaajia pyydettiin kuvailemaan hyvän kasvattajan roolia ja toimintaa taidekasvatuksen ohjaajana. Kysymyksen tarkoituksena oli selvittää millainen heidän mielestään on aikuisen rooli lasten taidekasvattajina. Taidekasvatuksen toteuttamisessa ja mahdollistamisessa aikuinen voi omalla toiminnallaan tukea lasta merkittävästi ja koska mm. kasvattajan oma motivaatio ja yleinen suhtautuminen saattaa heijastua lapseen, koin tärkeänä selvittää vastaajien näkemyksiä asiasta. Päivähoidossa kasvatuskumppanuus on keskeinen tekijä laadukkaana varhaiskasvatuksen toteuttamisessa, joten vanhempien vastaukset antavat osittain myös työvälineitä päivähoidon henkilöstölle. Myös Välivaaran teoksessa Bronfenbrenner (1996) toteaa, että kasvuympäristöjen kehittävä vaikutus on sitä suurempaa, mitä enemmän kaksisuuntaista ja henkilökohtaista vuorovaikutusta kodin ja päivähoidon välillä on (Välivaara 1996, 106).

Olen jakanut hyvään kasvattajuuteen liittyvät tekijät viiteen eri ryhmään vastausten pohjalta. Eri ryhmät ovat osittain päällekkäisiä toistensa kanssa, sillä selkeää erottelua ei ole mahdollista tai tarpeen tehdä. Esimerkiksi lapsilähtöisyys liittyy kaikkiin ryhmiin, mutta omaksi ryhmäksi se on nostettu erikseen mainittujen vastausten perusteella. Ryhmittely antaa kuitenkin suuntaa vastausten suhteen ja kertoo kasvattajan erilaisista rooleista ja toiminnoista. Taulukossa 4 on esitetty työntekijöiden ja vanhempien vastaukset rinnakkain hyvän kasvattajan ominaisuuksista ja toiminnasta taidekasvatuksen näkökulmasta.

TAULUKKO 4. Hyvän kasvattajan rooli taidekasvatuksen toteuttajana (taulukko jatkuu seuraavalla sivulla)

Työntekijät	Vanhemmat
Lapsilähtöisyys (12) <i>"Antaa lapsen edetä omaan tahtiin ja omalla tavallaan" T14</i>	Arvostaa, tukee ja kannustaa lasta (26) <i>"Luo hyväksyvän ilmapiirin" V34</i>
Arvostaa, tukee ja kannustaa lasta (10)	Välineiden antaja, ympäristön luoja ja opastaja (20)

<i>"Hyväksyy eri suoritukset ja näkemykset" T1</i>	<i>"Luo mahdollisuuksia ympäristön, välineiden, ajan ja tekemisen osalta" V19</i>
Välineiden antaja, ympäristön luoja ja opastaja (10)	Rohkaisee ja motivoi lasta (12)
<i>"Antaa lapselle 'työvälineet'" T14</i>	<i>"Rohkaisee olemaan luova" V32</i>
Rohkaisee ja motivoi lasta (8)	Lapsilähtöisyys (9)
<i>"Mielenkiinnon luoja" T4</i>	<i>"Ymmärtää taidekasvatuksen lapsen näkökulmasta" V16</i>
Kasvattajan oma innostuneisuus (3)	Kasvattajan oma innostuneisuus (3)
<i>"Heittäytyy mukaan täysillä" T1</i>	<i>"On itse mukana" V9</i>

Aikuisen rooli taidekasvattajana vaihtelee lasten työskentelyn ohjaajasta ja mallina olemisesta lapsen yksilölliseen huomioimiseen sekä toiminnassa osallisena olemiseen. Oli kiinnostavaa huomata, että vastaajat olivat tiedostaneet kasvattajan oman innostuksen ja motivaation merkityksen olevan keskeistä taidekasvatuksessa muiden osatekijöiden joukossa. Erään työntekijän vastauksessa tulikin ilmi oma suhtautuminen taiteelliseen toimintaan ja sen käyttöön työvälineenä:

*"RAKASTAN! TYÖN SUOLA! TYÖ EI TUNNU AINA TYÖLTÄ!
MUTTA! VAATII OMAA AIKAA JA LUOVAA HULLUUTTA JA
HYVIÄ TYÖKAVEREITAKIN!" T1*

Vastauksissa esiintyivät hyvin samankaltaiset ilmaisut, joten niistä oli helppo muodostaa samanlaiset kategoriat molempien vastaajaryhmien osalta. Vertailtaessa työntekijöiden ja vanhempien vastauksia, huomataan, että työntekijät nostavat selkeimmin esille lapsilähtöisyyden, kun taas vanhemmat näkevät olennaisimpana sen, että aikuinen arvostaa, tukee ja kannustaa lasta. Tällainen vertailu on kuitenkin turhaa, sillä kuten sanottu, eri ryhmät menevät päällekkäin ja tarkoittavat osin samoja asioita. Lasta arvostava, tukeva ja kannustava työote sisältyy lapsilähtöisyyden näkökulmaan jo sinällään. Vertailua merkittävämpää on se, että kaikki vastaajat toivat ilmi samoja ajatuksia ja nä-

kevät kasvattajan roolin pääosin samalla tavalla. Samanlaiset näkemykset antavat hyvän kuvan positiivisesta kasvatuskumppanuudesta ja että päivähoiton työntekijät ja vanhemmat pyrkivät kasvattamaan lapsia samoilla periaatteilla.

5.5. Näkemyksiä päivähoiton yhteistyön ja laadun parantamisesta taidekasvatuksen näkökulmasta

Karstulan kunnan päivähoiton taidekasvatustoiminnan näkökulmasta koin tarpeellisen selvittää tiedonkulkuun ja yhteistyöhön liittyviä mielipiteitä sekä mahdollisia parannusehdotuksia. Vastaajilta kysyttiin kuinka paljon vanhemmat saavat tietoa päivähoitopaikan taidekasvatuksesta ja toisaalta kuinka paljon työntekijät saavat tietoa vanhempien toiveista ja lasten omista mieltymyksistä. Vanhemmista 54 % koki saavansa päivähoidosta jonkin verran tietoa, 23 % hyvin vähän, 11 % riittävästi ja 11 % ei lainkaan. Perhepäivähoidon osalta vastaukset jakautuivat kaikista eniten, kun taas päiväkotitippamäen kohdalla vanhemmat olivat yksimielisimpiä (80 % vastasi saavansa jonkin verran tietoa). Mielenkiintoista on myös se, että edelliseen liittyvään jatkokysymykseen ”jos ette ole saaneet tarpeeksi tietoa, millaista tietoa olisitte kaivanneet” vastasi vain perhepäivähoidossa olevien lasten vanhempia. Lisää tietoa olisi kaivattu seuraavista asioista:

- askarrellaanko tai tehdäänkö muuta taidekasvatukseen liittyvää hoidossa
- missä toimintamuodoissa taidekasvatusta toteutetaan
- mitä tavoitteita perhepäivähoidon taidekasvatuksella on
- mitä ohjeita tai suosituksia taidekasvatuksen toteuttamiseen on annettu

Työntekijöiden kohdalla 47 % vastaajista koki saavansa jonkin verran tietoa vanhempien toiveista ja lasten mieltymyksistä, 35 % hyvin vähän, 12 % ei lainkaan ja 6 % riittävästi. Näissäkin vastauksissa perhepäivähoitajien mielipiteet erosivat eniten, mutta erityisen kiinnostava on mielestäni ryhmäperhepäivä-

väkoti Rypäleen tulos, jonka perusteella työntekijät saavat vanhemmilta vain hyvin vähän (67 %) tai ei lainkaan tietoa (33 %). Kaiken kaikkiaan työntekijät olisivat toivoneet enemmän tietoa siitä

- millaista toimintaa vanhemmat toivovat ja mitä he haluaisivat lisää
- mitkä ovat lapsen vahvuusalueet tai mielenkiinnon kohteet
- kuinka paljon kotona tehdään taidekasvatukseen liittyviä asioita

Yhteistyön eri muodoista mainittiin vanhempainillat, reppuvihkot, yhteiset tapahtumat, laulujen harjoittelu kotona, vanhempien osallistuminen roolivaatteiden tekoon, yleinen keskustelu asioista ja erilaisten materiaalien vieminen hoitopaikkaan esimerkiksi askarteluja varten.

Suhtautuminen yhteistyöhön ja sen kehittämiseen oli pääosin todella myönteistä. 14 % vanhemmista totesi kuitenkin ettei halua, ehdi tai muusta syystä pystyä osallistumaan taidekasvatuksen suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä päivähoiton kanssa. Työntekijät ilmoittivat ottavansa mielellään vastaan ideoita taidekasvatustoiminnan toteuttamisesta esim. yksittäisen tekniikan suhteen tai vinkkejä siitä, mistä lapset ovat kiinnostuneita. Kaikenlaisen yhteistyön todettiin olevan lapsen parhaaksi.

Vanhempien vastauksissa toiveita tai ideoita yhteistyön suhteen tuli useita. Niistä suurin osa liittyi taidekasvatuksen puheeksi ottamiseen vanhempainillassa tai muissa keskusteluissa, mutta lisäksi ehdotettiin mm. yhteistä toimintaa askarteluiltojen ja ”kuvataidekylpyjen” (yhteiset taideteokset) muodossa. Myös erilaisten kulttuuritapahtumien järjestämiseen osa vanhemmista ilmoitti tarjoavansa mielellään apuaan.

Työntekijöiltä kysyttiin vielä mitä he haluaisivat muuttaa parantaa työssään tai työympäristössään taidekasvatuksen toteuttamisen näkökulmasta, sillä ulkoisilla tekijöillä on omat rajoittavat tekijänsä työn tekemiselle. Työntekijät, kolmea vastaajaa lukuun ottamatta, löysivät useita kehittämisen kohteita ja uudistusideoita, jotka liittyivät sekä omaan ammatillisuuteen, että ulkoisiin puitetekijöihin. Vastaukset on luokiteltu siten, että päiväkotit ja ryhmäperhepäi-

väkodit ovat samassa ryhmässä ja perhepäivähoidon vastaukset omassa ryhmässään. Seuraavia asioita nousi esille Tippamäellä, Pesarassa ja Rypäleessä:

- lisää koulutusta, ettei rutinoituisi liikaa
- lapsiryhmän toiminnan mukauttaminen enemmän ikätason mukaiseksi, ryhmätyön kehittäminen
- päivärytmin selkeyttäminen
- enemmän aikaa ja tilaa lasten omaehtoiselle toiminnalle
- enemmän soittimia ja että osaisi käyttää niitä
- yleisilmapiirin parantaminen
- vieraileva opettaja koululta/opistolta opettamaan uusia asioita

Perhepäivähoidossa ilmi tulleita asioita:

- työtilojen riittämättömyys; välineet ja materiaalit kerättävä aina pois
- ajan ja resurssien riittämättömyys, kun työskentelee yksin
- muun muassa vesivärien ja papereiden kalleus → ehdotuksena yhteistilaukset kustannusten alentamiseksi
- lasten eri-ikäisyys hankaloittaa toimintoja
- toiveena nukketatteri- ja askarteluohjausta
- vastuu toiminnan suunnittelusta yhdellä hoitajalla → ehdotuksena esim. postituslista, jossa yhden suunnittelema askartelu postitetaan kerran kuukaudessa kaikille hoitajille

Päivähoidon taidekasvatus herätti jossain määrin myös toisistaan vahvasti poikkeavia ajatuksia, jotka liittyivät päivähoidon taidekasvatuksen tarpeellisuuteen ja toteuttamiseen tai sen esteisiin. Parrilan (2002) tutkimuksessa perhepäivähoidon laadusta ja kehittämisestä ilmeni, että vanhempien ja perhepäivähoitajien laatuksitykset varhaiskasvatustyöstä olivat ristiriidassa toistensa kanssa. Perhepäivähoitajat pitivät siinä tietoista ja tavoitteellista kasvattamista ja opettamista toisarvoisena kun taas vanhemmat pitivät keskeisenä haasteena hoitajien koulutuksen ja ammatillisuuden kehittämistä, perhepäivähoidon toimintasisältöjen monipuolistamista sekä toiminnan suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden lisäämistä. (Parrila 2002.) Mielestäni samantyyppiset näkemykset tulivat osittain ilmi myös omassa tutkimuksessani, tosin vastauksissa

ilmeni myös sisäisiä ristiriitoja vanhempien välillä sekä työntekijöiden välillä, eikä siis pelkästään vanhempien ja työntekijöiden välisiä mielipide-eroja.

Eniten mielipiteitä nousi perhepäivähoidon ja päivä- ja ryhmäperhepäiväkotien välisestä eriarvoisesta taidekasvatuksesta, joissa osa vastaajista toivoi perhepäivähoidossa olevien lasten pääsevän mahdollisimman paljon osalliseksi samankaltaisesta taiteellisesta toiminnasta kuin muissakin päivähoitoyksiköissä, osa puolestaan toi selkeästi esille perhepäivähoidon perushoidollisen luonteen, jossa taidekasvatusta ei ole tarpeen tai mahdollista toteuttaa.

”Jokaisen lapsen etuoikeus saada tutustua monipuolisesti taidekasvatukseen tarjontaan.” T13

”Pph:ssa olevilla lapsilla on eri lähtökohdat taidekasvatukseen toteutumisessa kuin esim. pk:ssa. On kohtuutonta vaatia pph:lta syvällisempää paneutumista asiaan, kun hoidettavana on vaikka 5 lasta perustarpeineen. Hyvän hoidon perusta on kuitenkin turvallisuuden tunne, riittävä lepo, ulkoilu jne. Taidekasvatuksen näemme laajemmin esikoulun ja koulun tehtävänä.” V32

On totta, että perhepäivähoito eroaa hoitomuotona muista päivähoitopaikoista mm. työolosuhteiden, yhden työntekijän vastuun ja lapsiryhmän eri-ikäisyyden suhteen. Isommissa työyhteisöissä tilat ovat yleensä varhaiskasvatustyötä varten suunniteltu ja vain siihen käyttöön tarkoitettu, vastuu jakautuu useammalle työntekijälle ja lasten kanssa toteutettavassa toiminnassa pystytään jakautumaan lasten ikä- ja kehitystason mukaisesti ryhmiin. On siis selvää, että lähtökohdat taidekasvatukseen toteuttamiseen ovat melko erilaiset. Lähtökohdaisesti jokainen vanhempi haluaa kuitenkin lapselleen parasta mahdollista hoitoa, joten tulisi löytää muuhun toimintaan mukautuva tapa toteuttaa taidekasvatusta, jotta lapsen etu toteutuisi. Perushoito ja taidekasvatus eivät ole toisiaan pois sulkevia, vaan voivat täydentää toisiaan lapsen kokonaisvaltaisessa hoidossa ja kasvatuksessa, käytettävien resurssien puitteissa.

Mielenkiintoinen ristiriita vastaajien välillä syntyi myös päivähoidon ja koulun roolista taidekasvatukseen toteuttamisessa. Useat vastaajat toivat ilmi taidekasvatuksen tärkeyden sekä päivähoidossa että koulumaailmassa, mutta ilmaisivat samalla huolensa koulun taideaineiden vähentämisestä. Muutama

vastaaja oli kuitenkin sitä mieltä että taidekasvatus on nimenomaan esikoulun ja koulun tehtävä, eikä siihen tarvitsisi päivähoitossa panostaa.

”Taidekasvatus kuuluu esikouluun ja koululle.” T17

”Päiväkodeissa (---) tämä asia on kunnossa: kaikkea tehdään monipuolisesti. Miten tämän asian tärkeyden saisi myös koulu- maailmaan? KOULUIHIN LISÄÄ TAIDEKASVATUSTA!” V17

”Vaikka päivähoitossa taidekasvatuksella ainakin päiväkodeissa on iso rooli, niin koulun puolella sitä vähennetään koko ajan. Se on huono juttu! Lasten on isompana hankittava virikkeet sitten harrastuksista. Se ei ole aina helppoa meille, jotka asumme sivukylillä!” V21

Tämä ristiriitaisuus näkemyksissä on ajatuksia herättävä, sillä mielestäni taidekasvatus kuuluu sekä päivähoitoon että esikouluun ja kouluun. Koska ne ovat osittain toisistaan riippumattomia instituutioita, ei voida luottaa siihen, että esimerkiksi koulussa korvataan päivähoitossa vähäisemmäksi jäänyt taiteellinen toiminta. Koulun taideaineiden väheneminen kertoo jo siitä, että päivähoiton tai vaikkapa kolmannen sektorin palveluiden on tarjottava taidekasvatusta. Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan kunnan järjestämässä päivähoitossa kokopäivähoitossa on 34 % ja osapäivähoitossa 46,2 % 0-6 vuotiaista lapsista, joten päivähoito tavoittaa merkittävän osan kaikista lapsista (Sosiaali- ja terveysministeriö 2001). On siis tärkeää, että jo pienen lapsen toimintaympäristössä taidekasvatukseen panostetaan olemassa olevien mahdollisuuksien mukaan.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää vanhempien ja työntekijöiden mielipiteitä päivähoiton taidekasvatuksesta. Tutkimuskysymyksiä olivat *kuinka tarpeellisenä taidekasvatus nähdään päivähoiton sisältöjen kokonaisuudessa? Miten vanhempien ja työntekijöiden näkemykset eroavat taidekasvatuksen toteuttamisessa? Kuinka merkittävä elämänalue taiteet ja kulttuuri ovat vastaajien omassa elämässä ja mikä yhteys niillä on lapsen elämään? Millaisena kasvat-*

tajan rooli nähdään taidekasvatuksen toteuttamisessa? Lisäksi selvitin millaisia ajatuksia päivähoiton yhteistyön ja laadun parantamisen näkökulmasta heräsi taidekasvatukseen liittyen. Mielestäni tutkimuksen tulokset vastasivat näihin kysymyksiin selkeästi.

Kyselylomake aineistonkeruumenetelmänä tuotti monipuolisen tutkimusaineiston, koska suurin osa palautetuista lomakkeista oli huolellisesti täytetty. Paljon hyödyllistä lisäinformaatiota tarjosivat myös useat kyselylomakkeen viimeiseen, vapaisiin kommentteihin liittyvät ajatukset. Niistä sain runsaasti sellaista tietoa, jota ei muissa kysymyksissä tullut ilmi ja jotka tarkensivat muita annettuja vastauksia. Haastattelu menetelmänä olisi varmasti antanut vielä syvällisempää tietoa aiheesta, mutta olisi ollut tutkimusjoukoltaan huomattavasti rajatumpi. Mielestäni kyselylomakkeella toteutettu tutkimus vastasi hyvin kunnan tarpeisiin koko päivähoiton huomioiden. Tosin kyselylomakkeiden rinnalla olisi voitu käyttää muutamaa haastattelua täydentämässä tuloksia.

Tutkimuksen tulokset kertovat monipuolisesta taidekasvatuksen toteuttamisesta ja taiteellisen toiminnan roolista päivähoiton sisältöjen kokonaisuudessa. Työntekijät ja vanhemmat näkevät pääosin taidekasvatuksen olevan olennainen osa lapsen elämää ja pitävät sitä tärkeänä kasvun ja kehityksen tukijana. Tosin vastausprosentin ollessa kokonaisuudessaan vain 34 % jäin miettimään, ovatko vastaamatta jättäneet olleet juuri niitä, jotka eivät koe taidekasvatusta tärkeänä? Mahdollisesti juuri aiheen kiinnostamattomuus tai sen kokeminen tarpeettomaksi ovat karsineet jo kyselylomakkeen täyttövaiheessa osan vastaajista. Tosin kyselylomakkeen yhtenä heikkoutena on kato (vastaamattomuus), joka tiedostettiin jo tutkimuksen alkuvaiheilla.

Vanhempien ja työntekijöiden näkemykset taidekasvatuksesta eivät keskimääräisesti eronneet toisistaan merkittävästi, joskin yksikkökohtaisesti tarkasteltuna eroja oli jonkin verran. Vastauksissa tulivat selkeästi ilmi samankaltaiset ajatukset, joskin tietysti yksilökohtaisia mielipide-eroja tai toiveita ja parannusehdotuksiakin nousi esille. Opinnäytetyössäni olen pyrkinyt mahdollisuuksien mukaan huomioimaan myös nämä ajatukset, jotta tutkimus palvelisi kunnan tarpeita. Suurimmat mielipide-erot liittyivät perhepäivähoiton taidekasvatukseen, jossa näkemykset jakautuivat selkeimmin.

Taidekasvatuksen tarpeellisuudesta perhepäivähoidossa heräsi vahvoja, toisistaan poikkeavia mielipiteitä. Perhepäivähoidon taidekasvatuksen toteuttamisen esteet, kuten ajan, resurssien ja tilan puute mainittiin useasti kuten myös se, ettei perhepäivähoitajilta odotetakaan yhtä suurta panostusta taiteelliseen toimintaan kuin päiväkodin työntekijöiltä. Toisaalta tuotiin kuitenkin ilmi lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvät tarpeet, joihin työntekijöiden toivotaan pystyvän vastaamaan myös perhepäivähoidossa taidekasvatuksen suhteen. Näen tässä ristiriidassa yhtäläisyyksiä Parrilan (2002) tutkimuksen kanssa, jonka mukaan perushoito nähdään perhepäivähoidon vahvuutena verrattuna päiväkotiin. Tutkimuksen mukaan perhepäivähoidon toimintaan kaivattiin kuitenkin lisää virikkeellisyyttä ja monipuolisuutta sekä toiminnan kehittämistä sisällöltään tavoitteellisemmaksi (Parrila 2002.)

Jotkut työntekijät mainitsivat taiteellisen toiminnan tuovan omaan työhön mielekkyyttä ja iloa, joten päivähoitossa taidekasvatuksesta voivat nauttia lasten lisäksi myös aikuiset. Vanhempien vastauksissa tuli selkeästi ilmi, että päivähoitoyhteisöjen ulkopuolella lasten harrastukset ovat moninaisia ja että jokaisessa kodissa taiteellinen toiminta on jossain muodossa läsnä. Usein kotona ja perheen parissa tehtävät asiat olivat myös yhteisiä, joten taiteellisen toiminnan edut eivät rajoitu vain lasten kasvuun ja kehitykseen vaan liittyvät myös koko perheen siitä saamiin ilon ja elämysten kokemuksiin.

Vastaajat nostivat useita taidekasvatuksen toteuttamiseen liittyviä kehitysideoita esille, joiden avulla varhaiskasvatuksen laatua voitaisiin kehittää. Kysely nostatti selvästi pohdintaa aiheesta ja toi esiin toiveita, ehdotuksia ja ongelmakohtia, joiden pohjalta taidekasvatusta tai siihen liittyvää yhteistyötä henkilöstön ja vanhempien välillä voitaisiin parantaa. Vaikka suuria mielipide-eroja taidekasvatuksen tärkeydestä ei ollut, jakautuivat mielipiteet taiteelliseen toimintaan liittyvästä tiedonkulusta jonkin verran. Näihin toiveisiin on kuitenkin helppo saada muutos tiedostamalla entistä paremmin avoimen kasvatuskumppanuuden merkitys ja keskustelemalla asioista rohkeasti. Suhteellisen vaivatonta olisi myös yhteisissä vanhempainilloissa ottaa yhdeksi teemaksi taidekasvatukseen liittyvät asiat, joita voitaisiin yhteistyöllä ideoida ja kehittää. Onhan luonnollista, että lapsen tuonti- ja hakutilanteissa ensisijaiset keskuste-

lunaiheet liittyvät lapsen perushyvinvointiin, eikä taidekasvatus näissä lyhyissä hetkissä välttämättä koskaan nouse esille.

Taidekasvatus nähdään yleisellä tasolla ehkä turhan käsitteellisenä ja monimutkaisena, eikä yksinkertaisina asioina, jotka ovat varmasti kaikille lasten parissa olleille tuttuja asioita. On muistettava mitä taidekasvatus käytännössä on; laulua, leikkiä, havaintoja, ihmettelyä, tutustumista tai mitä tahansa mielikuvitukseen ja luovuuteen liittyvää toimintaa. Taidekasvatus integroituu siis kaikkeen hoitopäivän aikana tehtävään toimintaan. Taidekasvatuksen tavoitteet liittyvät pitkälti samoihin asioihin kuin kaikki lasten kasvatukseen liittyvä toiminta, se antaa vain erilaisia välineitä siihen. Taidekasvatus voi olla kaikessa tekemisessä mukana, pelkästään lasten omaehtoisen leikin mukana. Kasvattajan täytyy kuitenkin jollain tavalla olla myös itse aktiivinen taidekasvattaja, mutta en näkisi siinä ongelmaa, kun ottaa huomioon, että vastanneista työntekijöistä jokainen löysi itsestään jonkin taiteeseen liittyvän vahvuuden.

Taidekasvatus eri lajityypeineen vaikuttaa saatujen tulosten perusteella päivähoiton arjessa merkittävästi. Jos taiteellinen toiminta lauluineen, askarteluneen ja roolileikkeineen jätettäisiin kokonaan pois päivähoiton sisällöistä, ei arki olisi kovinkaan miellyttävää lapsille, eikä aikuisille. Lapset kasvaisivat ympäristössä, josta puuttuisi paljon iloa, elämyksiä, kokemuksia ja oppimista. Se, missä määrin lapsilla on mahdollisuus saada näitä elämän rakennusaineita taidekasvatuksen muodossa, riippuu pitkälti aikuisista. Päivähoiton työntekijöiden paneutuminen ympäristötekijöihin ja niiden muokkaaminen taiteelliselle toiminnalle edullisiksi voi olla tämän tutkimuksen yksi soveltamiskohde varhaiskasvatuksen laatua kehitettäessä. Perhepäivähoitajien työympäristö on myös hoitajan koti, joten siitä ei täysin ammatillista ympäristöä saa, mutta ehkä tämä opinnäytetyö auttaa kehittämään esimerkiksi yhteistyömuotoja helpottamaan yhden hoitajan vastuuta.

Jatkotutkimushaasteena voisi mielestäni olla lasten oman äänen esille tuominen ja tutkimus heidän näkemyksistään taidekasvatuksesta. Minkälaisen toiminnan lapset itse kokevat mieleisensä ja millaisia heidän kokemuksensa taiteellisesta toiminnasta ovat? Lisäksi olisi mielenkiintoista selvittää lasten vaikuttamismahdollisuuksia päivähoiton taidekasvatuksen toteuttamisessa.

Tässä opinnäytetyössä lasten ääni tuli esille vain välillisesti, aikuisten näkökulmasta, joten mielestäni lasten mielipiteiden selvittäminen toisi täydentävän näkökulman tähän tutkimukseen.

Oman ammatillisen kasvuni näkökulmasta pidän tämän opinnäytetyön toteuttamista haasteellisena, mutta opettavaisena. Minulla ei ollut aiempaa kokemusta tutkimuksen tekemisestä tai kyselylomakkeen laatimisesta, joten pyrin tekemään paljon taustatyötä valintojeni perustaksi. Koska aloin tekemään tutkimusta vasta syyskuussa 2006, epäilin usein kykyjäni tuottaa työelämää hyödyntävää tietoa niin lyhyessä ajassa ottaen huomioon kokemattomuuteni tutkijana. Olen kuitenkin todella tyytyväinen ahkeraan työskentelyyni ja siihen, että voin nyt olla ylpeä tekemästani työstä. Työ antaa paitsi tarpeellista tietoa työelämään myös eväitä omaan ammatillisuuteeni tulevaisuutta varten.

LÄHTEET

Aaltonen, M., Ojanen, T., Sivén, T., Vihunen, R., & Vilen, M. 2002. Lapsen aika. Porvoo: WSOY.

Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. 3 p. Jyväskylä: Gummerus.

Anttila, E. 2001. Tanssi: kehon leikkiä. Teoksessa Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. Taiteen ja leikin lumous. Tampere: Tammer-paino, 76–87.

Cantell, T. 2002. Taide luovana, kulttuurisena, sosiaalisena ja taloudellisena pääomana. Teoksessa Taiteen mahdollisuuksista enemmän, taide- ja taiteilijapoliittisen ohjelmaehdotuksen oheisjulkaisu. Opetusministeriö: Salpausselän kirjapaino.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 2 p. Jyväskylä: Gummerus.

Hakkola, K., Laitinen, S., & Ovaska-Airasmaa, M. 1991. Lasten taidekasvatus. Helsinki: Kirjayhtymä.

Hassi, M. 1994. Taide- ja esteettinen kasvatus sekä taideopetus. Teoksessa Surakka, T. (toim). Lapsi keksii maailman uudelleen – taide varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Suomen kuntaliitto, 28–32.

Heikkinen, H. 2005. Draamakasvatus – opetusta, taidetta, tutkimista. Jyväskylä: Gummerus.

Heinonen, S-L. & Suojala, M. 2001. Lapsi elää satua. Teoksessa Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. Taiteen ja leikin lumous. Tampere: Tammer-paino, 144–156.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. 5 p. Helsinki: Kirjayhtymä.

Hongisto-Åberg, M., Lindeberg-Piironen, A. & Mäkinen, L. 1998. Musiikki varhaiskasvatuksessa, hip hoi musisoi! Tampere: Tammer-paino oy.

Hujala E., Puroila A-M., Parrila-Haapakoski S., Nivala V. 1998. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Jyväskylä: Gummerus.

Karlsson, L. & Riihelä, M. 1995. Ajattelu alkaa ihmetyksestä. Helsinki: Painatuskeskus oy.

Karlsson, L. 2001. Lapset kertovat. Sadutus –ohje. Artikkelijulkaistu internetissä 29.5.2001. Viitattu 16.11.2006.
<http://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/lapset/Sadutus/sadutusohje.htm>

Karlsson, L. 2003. Sadutus, avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Opetus 2000. Juva: PS-kustannus.

- Karppinen, S. 2001. Kädentaidot – väline itsen ja ympäristön hahmottamiseen. Teoksessa Karppinen S., Puurula A. & Ruokonen I. (toim.). Taiteen ja leikin lumous: 4-8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Helsinki: Finn lectura, 106–114.
- L 19.1.1973/36. Laki lasten päivähoidosta. Finlex – Suomen säädöstietopankki. Viitattu 9.1.2007.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>
- Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma 2003. Opetusministeriön julkaisuja 2003:29. Viitattu 13.11.2006.
www.minedu.fi
- Lundahl, R. 2005. Kuvakirjan (kuvien) tehtäviä. SSV649 Varhaiskasvatuksen syventävät menetelmät. Luentomuistiinpanot 27.1.2005. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysala.
- Mäkinen, K. 2005/2006. Lapsuuden taidekokemukset voimavarana. Teoksessa Lapsi ja taide, puheenvuoroja taidekasvatuksesta. Helsinki: Cultura oy, 65–70.
- Kauppinen, J. 2006. Teoksessa Luovuuspedagogiikka, verkkojulkaisu. Luovuus- ja kulttuurikasvatushanke Lähde. Opetushallitus. Viitattu 16.11.2006.
www.edu.fi/projektit/lahde
- Pakkanen, P. 1994. Liike kehityksen edellytyksenä. Teoksessa Surakka, T. (toim). Lapsi keksii maailman uudelleen –taide varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Suomen kuntaliitto, 58–70.
- Parrila, S. 2002. Perhepäivähoito osana suomalaista päivähoitojärjestelmää – näkökulmia perhepäivähoidon laatuun ja sen kehittämiseen. Verkkojulkaisu. Kasvatustieteiden tiedekunta, Oulun yliopisto. Viitattu 3.1.2007.
<http://herkules.oulu.fi/isbn9514268741/html/index.html>
- Peltonen, H. 2004. Kasvattajana sosiaali- ja terveysalan ammattiteissa. Helsinki: Tammi.
- Piironen, L. 1995. Leikissä taiteen ainekset. Teoksessa Grönholm, I. (toim.). Kuvien maailma. Opetushallitus, 13–44.
- Piironen, L. 2005/2006. Leikistä vauhtia taidekasvatukseen. Teoksessa Lapsi ja taide, puheenvuoroja taidekasvatuksesta. Helsinki: Cultura oy, 20–26.
- Puurula, A. 2001. Kohti kokonaisvaltaista, kulttuurista taidekasvatusta: lapsi luovuuden lähteillä. Teoksessa Karppinen S., Puurula A. & Ruokonen I. (toim.). Taiteen ja leikin lumous: 4-8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Helsinki: Finn lectura, 170–178.
- Riihelä, M. 1994. Lapsi, taide ja opettajuus. Teoksessa Surakka, T. (toim). Lapsi keksii maailman uudelleen – taide varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Suomen kuntaliitto, 9–13.

Riihelä, M. 2002. Lyhyesti sadutuksen ideasta –artikkeli. Julkaistu internetissä 29.05.2002. Lapset kertovat hanke. Viitattu 15.11.2006.
http://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/lapset/Julkaisut/ARTIKKELIT/Sadutuksesta_lyhyesti_Monika.htm

Ruokonen, I. 2001. Äänimaisemia ja ilmaisun iloa musiikin kielellä. Teoksessa Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. Taiteen ja leikin lumous. Tampere: Tammer-paino, 120–143.

Ruokonen, I. 2005/2006. Taide lapsen elämänilmauksena, musiikin näkökulma. Teoksessa Lapsi ja taide, puheenvuoroja taidekasvatuksesta. Helsinki: Cultura oy, 11–19.

Rusanen S. & Torkki K. 2001. Minusta jää jälki. Teoksessa Karppinen S., Puurula A., Ruokonen I. Elämysten alkupoluilla, lähtökohtia alle 3-vuotiaiden taidekasvatukseen. Tampere: Tammer-paino oy, 45–50.

Salminen, A. 1994. Varhaislapsuuden kuvat. Teoksessa Surakka, T. (toim). Lapsi keksii maailman uudelleen – taide varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Suomen kuntaliitto, 35–46.

Salminen, A., 2005. Koskinen, I. (toim.). Pääjalkainen, kuva ja havainto. Hollola: Salpausselän kirjapaino.

Sosiaali- ja terveysministeriö, 2001. Tilastotietoja lasten päivähoidosta ja esiopetuksesta. STM:n julkaisut. Viitattu 19.12.2006.
<http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/documents/640/chapter7.htx>

Taideopetus 1990. Keski-Suomen läänin taiteen perusopetustyöryhmän muistio 1990. Jyväskylä: Keski-Suomen kopiointikeskus.

Taikalamppu, Lastenkulttuurikeskusten verkosto 2002. Työryhmän muistio. Opetusministeriö 12:2002. Viitattu 3.10.2006.
<http://www.minedu.fi/>

Tervo, J. 1993. Musiikkikasvatuksen ja musiikkiterapian suhteesta. Teoksessa Hongisto-Åberg, M., Lindeberg-Piironen, A. & Mäkinen, L. Musiikki varhaiskasvatuksessa, hip hoi, musisoi! Tampere: Tammer-paino, 206–212.

Uusikylä, K. 2002. Onko Suomessa sijaa luovuudelle? Teoksessa Taiteen mahdollisuuksista enemmän. Taide- ja kulttuuripoliittisen ohjelmaehdotuksen oheisjulkaisu. Opetusministeriö: Salpausselän kirjapaino, 5.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Verkkojulkaisu, Stakes. Viitattu 17.10.2006.
<http://varttua.stakes.fi/NR/rdonlyres/DD04983E-D154-4FE4-90A1-E2690175BE26/0/vasu.pdf>

Varttua, varhaiskasvatuksen verkkopalvelu 2006. Varhaiskasvatuksen sisällöt, lapselle ominainen tapa toimia, taide ja ilmaisu. Stakes. Viitattu 17.10.2006.

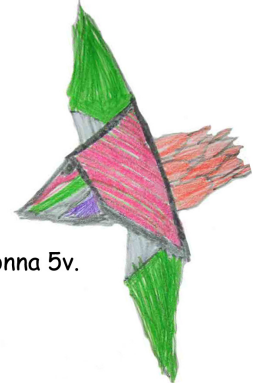
http://varttua.stakes.fi/FI/Sisallot/tapatoimia/taiteellinen_ilmaisu/Taide+ja+ilmaisu.htm

Välivaara, C. 1996 Sadut ja draamapedagogiikka monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa. Jyväskylän sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisuja 1/1996. Jyväskylä: Jyväskylän kaupungin painatuskeskus.

Wikipedia, vapaa tietosanakirja 2006. Kasvatus, samannimisestä lehdestä Kasvatus (lehti). Viitattu 3.10.2006.
<http://fi.wikipedia.org/wiki/Taide>

LIITTEET

Liite 1. Kysely päivähoiton työntekijöille

Jonna 5v.

HEI!

Olen sosionomi-opiskelija Jyväskylän ammattikorkeakoulusta ja suuntaudun opinnoissani varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiseen työhön. Teen opinnäytetyötä, jonka tarkoituksena on selvittää vanhempien ja työntekijöiden näkemyksiä päivähoiton taidekasvatuksesta. Pyydän Teitä ystävällisesti vastaamaan oheiseen kyselyyn. Käsittelen vastauksenne ehdottoman luottamuksellisesti ja käytän niitä ainoastaan opinnäytetyöhön. Vastauksenne ovat tärkeitä kyselyn kattavuuden takia. Kyselyyn osallistuvat kaikki Karstulan päivähoitoyksiköiden työntekijät ja päivähoidossa olevien lasten vanhemmat.

Odotan vastauksianne viimeistään 23.11.2006. Päivähoitonjohtaja Jukka Lehtonen kokoaa sekä Teidän että lasten vanhempien lomakkeet, joten voitte palauttaa molemmat hänelle.

Kiitos!

Ystävällisin terveisin,

Jonna Parantainen

Kysely päivähoiton työntekijöille

Taidekasvatus päivähoidossa

Jonna 5v.

Merkitkää vastauksenne seuraaviin kysymyksiin valitsemalla yksi mielipidettänne vastaava vaihtoehto tai kirjoittamalla vastaus sille varattuun tilaan. Toivon Teidän myös perustelevan vastauksenne, mikäli kysymyksessä on siihen varattu tila.

1. Vastaajan tiedot

- nainen ikä _____
- mies ikä _____

2. Vastaajan ammattinimike _____

3. Työvuodet /muu aika nykyisessä työtehtävässä _____

työvuodet päivähoidossa yhteensä _____

5. Päivähoitoyksikkö, jossa työskentelette

- Tippamäen päiväkot
- Ryhmäperhepäiväkot Rypäle
- Ryhmäperhepäiväkot Pisara
- Perhepäivähoito

5. Koko ryhmän lapsilukumäärä _____

lasten iät ja sukupuolijakauma _____

6. Harrastatteko itse tai oletteko muutoin kiinnostunut taiteista ja kulttuurista? Kuvaile mielenkiinnon kohteitasi

---

---

7. Oletteko osallistuneet taiteisiin tai kulttuuriin liittyviin koulutuksiin, kursseihin, harrasteryhmiin tms. (työhön kuuluviin tai vapaa-ajalla)?

---

8. Päivähoidon arjessa, opetus- ja toimintatuokioilla yhdistyvät eri toiminnot (sisällölliset orientaatiot). Kuinka arvioisitte eri sisältöalueiden merkitystä lapsen kasvun ja kehityksen tukijana asteikolla 1-6

1 täysin turhaa 2 ei lainkaan tärkeää 3 jokseenkin tärkeää 4 tärkeää 5 erittäin tärkeää 6 en osaa sanoa

	1	2	3	4	5	6
Matemaattinen (esim. laskeminen, vertailu, päättely, ongelmanratkaisu)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Luonnontieteellinen (esim. luonto, havainnointi, tutkiminen, kokeileminen)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Historiallis-yhteiskunnallinen (esim. menneisyys, perinteet, lähiympäristö, kotiseutu, juuret)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Esteettinen (esim. tunteet, kuvittelu, havaitseminen, luovuus)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Eettinen (esim. arvot, normit, kunnioitus, oikeudenmukaisuus, tasa-arvo)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Uskonnollis-katsomuksellinen (esim. ihmettely, kysymykset/vastaukset, pohdinta, suvaitsevaisuus, hiljaisuus)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

9. Kuinka tärkeänä pidätte taidekasvatuksen eri toimintamuotoja lapsen kasvun ja kehityksen näkökulmasta asteikolla 1-6

1 täysin turhaa 2 ei lainkaan tärkeää 3 jokseenkin tärkeää 4 tärkeää 5 erittäin tärkeää 6 en osaa sanoa

	1	2	3	4	5	6
Kuvallinen ilmaisu (esim. piirtäminen, maalaaminen)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kädentaidot (esim. muovailu, rakentelu, kolmiulotteiset työt)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Musiikki (esim. kuunteleminen, laulaminen, soittaminen, tanssi)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Draama ja ilmaisu (esim. teatteri, nukketeatteri, roolileikit, liikkuminen)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjallisuus (esim. lukeminen, kuunteleminen, katselu)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

10. Mikä taidekasvatuksen toimintamuodoista vaikuttaa olevan ryhmän lapsille mieluisin?

---

11. Toteutatteko työssänne/ryhmässänne erityisesti jotain edellä mainituista taidekasvatuksen toimintamuodoista? Kuvaile mitä ja miksi.

---

12. Mitä taidekasvatuksen osa-aluetta/alueita pidätte omana vahvuutenanne työssänne (esim. kuvallinen ilmaisu, musiikki jne.)?

---

13. Miten kuvailisit hyvän kasvattajan roolia ja toimintaa taidekasvatuksen ohjaajana?

---

14. Mitä hyötyä taidekasvatuksesta mielestänne on?

---

15. Oletteko saaneet tietoa vanhempien toiveista lastensa taidekasvatuksen suhteen ja siihen liittyen lapsen henkilökohtaisista mieltymyksistä

riittävästi   jonkin verran   hyvin vähän   en lainkaan

jos ette ole saaneet tarpeeksi tietoa, minkälaisista tiedoista olisitte kaivanneet

---

---

16. Oletteko tehneet yhteistyötä vanhempien kanssa lasten taidekasvatustoimintojen tai – tapahtumien suunnittelun tai kehittämisen suhteen? Kuvaile yhteistyömuotoja

---

Jos ette ole tehneet, millaista yhteistyötä toivoisitte?

---

17. Mitä haluaisitte muuttaa tai parantaa työssänne tai työympäristössänne taidekasvatuksen toteuttamisen näkökulmasta?

---

18. Lisätietoja tai ajatuksianne taidekasvatuksesta

Liite 2. Kysely lasten vanhemmille

Kysely lasten vanhemmille

Taidekasvatus päivähoidossa

Merkitkää vastauksenne seuraaviin kysymyksiin valitsemalla yksi mielipidettänne vastaava vaihtoehto tai kirjoittamalla vastaus sille varattuun tilaan. Toivon Teidän myös perustelevan vastauksenne, mikäli kysymyksessä on siihen varattu tila. Vastaamisen voi osallistua useampi kuin yksi perheen aikuisista.

1. Vastaajan tiedot

- lapsen äiti
- lapsen isä
- molemmat vanhemmat
- muu huoltaja _____

2. Päivähoidossa olevien lasten ikä/iät _____ tyttö poika
 _____ tyttö poika
 _____ tyttö poika

3. Vastaajan/vastaajien ikä/iät _____

4. Vastaajan/vastaajien ammatti _____

5. Lapsenne/lastenne päivähoitoyksikkö

- Tippamäen päiväkoti
- Ryhmäperhepäiväkoti Rypäle
- Ryhmäperhepäiväkoti Pisara
- Perhepäivähoito

6. Harrastaako lapsenne päivähoidon ulkopuolella jotain taiteisiin ja kulttuuriin liittyvää tai onko hän muuten kiinnostunut niistä? Kuvaile lapsen/lasten mielenkiinnon kohteita

---

---

7. Päivähoidon arjessa, opetus- ja toimintatuokioilla yhdistyvät erilaiset toiminnot (sisältöalueet). Kuinka arvioisitte eri sisältöjen merkitystä lapsenne kasvun ja kehityksen tukijana asteikolla 1-6

1 täysin turhaa 2 ei lainkaan tärkeää 3 jokseenkin tärkeää 4 tärkeää 5 erittäin tärkeää 6 en osaa sanoa

	1	2	3	4	5	6
Matemaattinen (esim. laskeminen, vertailu, päättely, ongelmanratkaisu)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Luonnontieteellinen (esim. luonto, havainnointi, tutkiminen, kokeileminen)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Historiallis-yhteiskunnallinen (esim. menneisyys, perinteet, lähiympäristö, kotiseutu, juuret)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Esteettinen (esim. tunteet, kuvittelu, havaitseminen, luovuus)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Eettinen (esim. arvot, normit, kunnioitus, oikeudenmukaisuus, tasa-arvo)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Uskonnollis-katsomuksellinen (esim. ihmettely, kysymykset/vastaukset, pohdinta, suvaitsevaisuus, hiljaisuus)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

8. Kuinka tärkeänä pidätte taidekasvatuksen eri toimintamuotoja lapsen kasvun ja kehityksen näkökulmasta asteikolla 1-6

1 täysin turhaa 2 ei lainkaan tärkeää 3 jokseenkin tärkeää 4 tärkeää 5 erittäin tärkeää 6 en osaa sanoa

	1	2	3	4	5	6
Kuvallinen ilmaisu (esim. piirtäminen, maalaaminen)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kädentaidot (esim. muovailu, rakentelu, kolmiulotteiset työt)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Musiikki (esim. kuunteleminen, laulaminen, soittaminen, tanssi)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Draama ja ilmaisu (esim. teatteri, nukketeatteri, roolileikit, liikkuminen)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjallisuus (esim. lukeminen, kuunteleminen, katselu)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

9. Korostuuko kotonanne erityisesti joku edellä mainituista taidekasvatuksen toimintamuodoista? Jos korostuu, niin mikä ja miksi?

---

10. Harrastatteko itse tai oletteko kiinnostunut taiteista ja kulttuurista? Kuvaile mielenkiinnon kohteitasi

---

---

11. Oletteko saaneet päivähoidon taidekasvatuksen toteutuksesta tietoa

riittävästi   jonkin verran   hyvin vähän   en lainkaan

jos ette ole saaneet tarpeeksi tietoa, minkälaista tietoa olisitte kaivanneet

---

---

12. Oletteko saaneet vaikuttaa päivähoidon taidekasvatus-toimintoihin tai – tapahtumiin ja niiden suunnitteluun ja kehittämiseen? Kuvaile yhteistyömuotoja

---

Jos ette ole saaneet, haluaisitteko osallistua niihin ja millä tavoin?

---

13. Miten kuvailisit hyvän kasvattajan roolia ja toimintaa taidekasvatuksen ohjaajana?

---

14. Mitä hyötyä taidekasvatuksesta mielestänne on?

---

15. Lisätietoja tai ajatuksianne taidekasvatuksesta

Kiitos vastauksistanne!